

Participatie als verbindende factor?

Een onderzoek naar het verband tussen sociale cohesie en economische-, beleids- en maatschappelijke participatie.

Universiteit Utrecht / Gemeente Leusden

Esmée Gerritsen, 5623480

Begeleider: Dr. M.J.M Hoogenboom

Tweede lezer: Dr. R.J.T. van Rijsselt

1 juli 2016

Samenvatting

Over het bevorderen van de participatie van inwoners en sociale cohesie wordt de laatste jaren in zowel het maatschappelijke als wetenschappelijke debat veelvuldig gesproken. Enerzijds zou participatie van inwoners leiden tot meer sociale cohesie. Anderzijds zou sociale cohesie bijdragen aan het bevorderen van participatie. De beperkte hoeveelheid onderzoek naar het verband tussen participatie en sociale cohesie en de nieuwe maatschappelijke context waarin veel nadruk ligt op participatie van burgers maken het van belang om hier onderzoek naar te doen. Het doel van dit onderzoek was antwoord geven op de vraag of er een verband is en wat de richting hiervan is tussen economische-, beleids- en maatschappelijke participatie en sociale cohesie. Dit onderzoek is gedaan met een mixed-method methode. De hypothesen zijn getoetst met een point-biserial correlatie toets. Hieruit blijkt dat er alleen een verband is tussen maatschappelijke participatie en sociale cohesie ($n= 169$). De richting van dit verband is getracht te achterhalen met een focusgroep. Uit deze focusgroep blijkt dat maatschappelijke participatie ervoor zorgt dat mensen bewuster zijn van het gedrag van anderen. Het lijkt daarnaast zo te zijn dat sociale netwerken, sociale solidariteit en plaatsgebondenheid motiverende factoren zijn om maatschappelijk te participeren. Er zijn aanwijzingen dat er een virtueuze cirkel is tussen maatschappelijke participatie en sociale netwerken. Mensen gaan participeren dóór hun sociale netwerken, leren hierdoor meer mensen kennen waardoor ze meer gaan participeren. Een aanbeveling voor vervolgonderzoek is om onderzoek te doen naar het minimum aan sociale cohesie wat nodig is om participatie te stimuleren.

Kernwoorden: *economische-, beleids-, maatschappelijke- participatie, sociale cohesie, mixed-method.*

1. Inleiding

De rol van de verzorgingsstaat in Nederland is door de jaren heen veranderd. Er zijn steeds meer verantwoordelijkheden van de centrale overheid teruggebracht naar de markt, gemeente en burgers. Dit vanuit de gedachte dat gemeenten dichtbij burgers staan dan de centrale overheid (De Vries & Kossen, 2014; Sociaal Cultureel Planbureau, 2012). In 1991 werd de overgang naar de participatiesamenleving al door Wim Kok genoemd op het PVDA congres (Movisie, 2015). Ook in het regeerakkoord van het CDA, de PvdA en de ChristenUnie in 2007 werd gesproken over het bevorderen van de participatie en sociale cohesie in Nederland (Rijksoverheid, 2007). In de troonrede van Koning Willem-Alexander in 2013 kwam de participatie van burgers, ditmaal met de naam participatiemaatschappij, wederom aan bod (Movisie, 2015). Er is de laatste decennia steeds meer nadruk komen te liggen op de participatie van burgers. Van burgers wordt verwacht dat ze naast hun betaalde baan ook vrijwilligerswerk doen, bijdragen aan buurtinitiatieven en informele zorg verlenen. De verwachting is onder andere dat door het participeren van burgers in de samenleving de sociale cohesie wordt vergroot (Movisie, 2015; Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO), 2008; Rijksoverheid, 2007; Van Houten & Winsemius, 2010). Sociale cohesie kan gezien worden als de lijm die de samenleving verbindt (Dekker & Bolt, 2005; Van Bergeijk, Bolt & Van Kempen, 2008). Eveneens draagt het bij aan tevredenheid over de woonomgeving, betere gezondheid van inwoners en een reductie van crimineelgedrag van jongeren (Huygen & De Meere, 2008).

Ook binnen gemeentelijk beleid is er veel aandacht voor het bevorderen van sociale cohesie en participatie. Sinds de invoering van de vernieuwde WMO in 2015 zijn gemeenten verplicht om bezig te zijn met de bevordering van sociale cohesie en participatie van haar inwoners (Kamerstukken II 2013-2014, 33 841, 3). Hierbij hebben zij veel vrijheid om daar naar eigen inzicht invulling aan te geven. Een uitbreiding van de kennis over het verband tussen participatie en sociale cohesie is voor de ontwikkeling van beleid met betrekking tot participatie en sociale cohesie van belang voor gemeenten. Huidig onderzoek vindt op gemeentelijk niveau plaats binnen de gemeente Leusden. De gemeente Leusden is een kleine gemeente in de provincie Utrecht met ruim 29.000 inwoners (Statline, 2016). De gemeente hecht veel waarde aan de participatie van burgers en de sociale cohesie in Leusden. In het beleidsplan *Dichtbij Mensen* stelt zij zichzelf tot doel om de sociale cohesie in Leusden te versterken. De zelfredzaamheid en participatie van burgers ziet de gemeente daarbij als belangrijke onderdelen (Gemeente Leusden, 2014).

In de wetenschappelijke literatuur is veel geschreven over participatie en sociale cohesie. Enerzijds is er empirisch bewijs dat laat zien dat participatie in de maatschappij de sociale cohesie bevordert (Dassopoulos & Monnat, 2011; Gaventa & Barret, 2012; Hammell, 2014; Law, 2002; Woolley, 1998). Anderzijds is er onderzoek dat laat zien dat sociale cohesie in de maatschappij ervoor zorgt dat mensen gaan participeren (Bolt & Ter Maat, 2005; Dekker & Bolt, 2005; Dekker & Van Kempen, 2009). Voor zover bekend zijn er weinig studies die ingaan op de verschillende vormen van participatie, het verband met de vijf dimensies van sociale cohesie en de richting van dit verband. Dit gat in de literatuur en de huidige maatschappelijke context waarin veel nadruk ligt op participatie van burgers maken het interessant om onderzoek te doen naar dit onderwerp. Deze studie tracht antwoord te geven op de vraag in hoeverre er een verband is en wat de richting van dit verband is tussen de participatie van burgers en sociale cohesie.

2. Theoretische verkenning

Onderstaand wordt een beschrijving gegeven van de relevante theorieën en literatuur met betrekking tot sociale cohesie en participatie. Allereerst wordt ingegaan op sociale cohesie. Vervolgens wordt het concept participatie besproken. Tot slot worden de relevante eerdere studies besproken en een verband gelegd tussen sociale cohesie en participatie.

2.1. Sociale cohesie

Het vraagstuk van sociale cohesie is één van de hoofdvragen van de sociologie. De Franse socioloog Emile Durkheim richtte zich in de negentiende en twintigste eeuw als één van de eerste sociologen op het concept sociale cohesie. Volgens Durkheim bestaat sociale cohesie uit gedeelde normen en waarden, solidariteit en interdependenties tussen mensen in de samenleving (Durkheim, 1893, zoals beschreven in Berger-Schmidt, 2000; Durkheim, 1893, zoals beschreven in Boucher, 2013).

Tegenwoordig is er nog steeds veel aandacht voor het vraagstuk van sociale cohesie. Sociale cohesie wordt ook wel de lijm die een sociaal systeem, zoals een maatschappij, organisatie of familie verbindt genoemd (Dekker & Bolt, 2005; Van Bergeijk et al., 2008). Het is een zeer complex concept waar verschillende definities met verschillende betekenissen van gehanteerd worden en dat zich voordoet op verschillende niveaus in de samenleving zowel op landelijk- als op wijkniveau (Dekker & Bolt, 2005; Van Bergeijk et al., 2008).

In sommige definities van sociale cohesie gaat het om solidariteit en vertrouwen, waar anderen het hebben over uitsluiting, sociaal kapitaal en armoede. Aspecten als sociale bindingen, gedeelde waarden, gevoelens van een gedeelde identiteit, vertrouwen en gevoel van behoren tot een gemeenschap zijn veelvoorkomende begrippen die terugkomen in de verschillende beschrijvingen van sociale cohesie (Berger-Schmidt, 2000; Chan, To & Chan, 2006). De twee concepten participatie en sociale cohesie zijn in verschillende definities met elkaar vervlochten. Schmeets en Te Riele (2010) hanteren de definitie van sociale cohesie van de OECD; *“Netwerken met gedeelde normen, waarden en inzichten die de samenwerking in of tussen groepen vergemakkelijken”* (Schmeets & Te Riele, 2010, p. 4, eigen vertaling). Daarbij onderscheiden zij drie dimensies van sociale cohesie namelijk participatie, vertrouwen en integratie. In deze definitie gaat sociale cohesie om de participatie en sociale contacten van mensen met elkaar en met organisaties, de kwaliteit van netwerken en het vertrouwen dat mensen hebben in de samenleving. Ook Jenson (1998) ziet participatie als één van de dimensies van sociale cohesie. Daarentegen hebben Kearns en Forrest (2000) een definitie van een samenleving met sociale cohesie ontwikkeld waarin het concept participatie niet is opgenomen. Mede daarom is er in dit onderzoek voor gekozen om deze veelgebruikte conceptualisering van Kearns en Forrest (2000) te hanteren. Daarnaast is het voordeel van deze conceptualisering dat de verschillende eerder genoemde definities en aspecten van sociale cohesie, zoals sociale banden, binding, sociaal kapitaal en vertrouwen er in terugkomen (Van Marissing, 2008). Kearns en Forrest (2000) omschrijven een samenleving met sociale cohesie als volgt;

“Een samenleving met cohesie ‘hangt samen’; alle componenten passen in elkaar en dragen bij aan het collectieve project en het welzijn van de samenleving; en conflicten tussen maatschappelijke doelen en groepen, en verstorend gedrag zijn grotendeels afwezig of minimaal”. (Kearns & Forrest, 2000, p. 996, eigen vertaling)

Kearns en Forrest (2000) onderscheiden hierbij vijf dimensies van sociale cohesie. Deze dimensies zijn aan elkaar gerelateerd en hangen samen, maar kunnen ook afzonderlijk van elkaar gebruikt worden. Een sterke score voor sociale cohesie op de ene dimensie betekent niet automatisch dat er ook een sterke sociale cohesie is op de andere dimensie (Beauvais & Jenson, 2002; Dekker & Bolt, 2005; Dekker & Van Kempen, 2009; Forrest & Kearns, 2001; Kearns & Forrest, 2000).

De eerste dimensie *gedeelde waarden en burgerlijke cultuur* is gebaseerd op de gedachte dat fragmentatie en afname van gedeelde normen en waarden zouden leiden tot vermindering van sociale cohesie. Vanuit deze dimensie wordt een samenleving met sociale cohesie gezien als één waarin de leden normen en waarden over acceptabel gedrag delen. Deze gedeelde normen en waarden bieden hen de mogelijkheid om een gezamenlijk doel te identificeren en zouden leiden tot wederzijds respect en begrip. De tweede dimensie *sociale orde en sociale controle* gaat over het vreedzaam samenleven en het voorkomen van conflicten en sociale uitsluiting. Volgens deze dimensie is sociale cohesie terug te zien als product van alledaagse handelingen en routines die ondernomen worden om ervoor te zorgen dat iedereen zich conform de normen en waarden gedraagt. Sociale cohesie gaat hierbij om het met elkaar omgaan in het alledaagse leven. De derde dimensie omvat *sociale solidariteit en afname van welvaartsverschillen*. Deze dimensie is gebaseerd op de gedachte dat sociale- en economische ongelijkheid, sociale uitsluiting en armoede bedreigingen zijn voor sociale cohesie. Hierbij gaat het om de ontwikkeling van de maatschappij naar gemeenschappelijke-, economische- en sociale standaarden, zoals gelijke toegang tot diensten en voorzieningen. Deze standaarden zouden bereikt kunnen worden door herverdeling van financiën en kansen tussen mensen en plaatsen. De vierde dimensie *sociale netwerken en sociaal kapitaal* refereert aan sociale interactie en banden in de gemeenschap en families. Deze dimensie is gestoeld op de visie dat sociale cohesie op lokaal niveau wordt gehandhaafd door socialisatieprocessen en ondersteuningsmechanismen die gebaseerd zijn op de familie en de gemeenschap. Zij produceren sociaal kapitaal waardoor problemen collectief aangepakt kunnen worden (Beauvais & Jenson, 2002; Kearns & Forrest, 2000). Tot slot onderscheiden Kearns en Forrest (2000) *plaatsgebondenheid en identiteit* als vijfde dimensie. Het gaat hierbij om het idee dat mensen naast banden met elkaar, ook binding met hun ruimtelijke leefomgeving hebben (Dekker & Bolt, 2005). Het gaat om gevoelens van horen bij een groep, binding en gehechtheid hebben met een plek en de identificatie met de plaats. Deze plaatsgebondenheid zou leiden tot gevoelens van veiligheid, banden tussen mensen, behoud van groepsidentiteit en bijdragen aan sociale cohesie (Dekker & Bolt, 2005; Dekker & Van Kempen, 2009).

Van de dimensie *sociale solidariteit en afname van welvaartsverschillen* wordt het onderdeel *afname van welvaartsverschillen* niet meegenomen in huidig onderzoek, omdat deze relevant is en gemeten wordt op nationaal niveau en dit onderzoek op lokaal niveau plaatsvindt (Kearns & Forrest, 2000; Dekker & Van Kempen, 2009). De andere dimensies van sociale cohesie worden wel meegenomen aangezien, zoals eerder beschreven, de vijf dimensies aan elkaar gerelateerd zijn en samenhangen.

2.2. Participatie

Participatie kan algemeen opgevat worden als ‘meedoen’, maar in verschillende contexten kan participatie anders begrepen worden en iets anders betekenen. Zo kan participatie onder andere opgevat worden als het doen van vrijwilligerswerk, bijdragen aan beleid, meedoen op de arbeidsmarkt, het meedoen aan activiteiten in de samenleving en het verlenen van informele zorg. Dit geeft aan dat het begrip participatie op verschillende wijzen geïnterpreteerd kan worden en dat participatie op verschillende niveaus plaatsvindt. Zo kan er onderscheid gemaakt worden in horizontale en verticale participatie. Horizontale participatie is de participatie van burgers onderling, zoals het gezamenlijk ontplooiën van activiteiten voor de wijk. Over verticale participatie wordt gesproken wanneer burgers invloed willen uitoefenen op instanties en beleid, daarbij gaat het bijvoorbeeld om het indienen van klachten en het bijwonen van inspraakavonden. Er zijn daarnaast verschillende terreinen waarop participatie te onderscheiden is (Ekman & Amnå, 2012; Jager-Vreugdenhil, 2011; Van Houten & Winsemius, 2010).

Ten eerste wordt er economische participatie onderscheiden. Economische participatie, ook wel arbeidsparticipatie genoemd, omvat deelname van een individu aan de formele arbeidsmarkt, zoals het hebben van betaald werk. Werken draagt bij aan financiële zelfstandigheid en heeft daarnaast een sociale functie (Jager-Vreugdenhil, 2011; Van Houten & Winsemius, 2010).

Ten tweede wordt er onderscheid gemaakt naar beleidsparticipatie. Beleidsparticipatie is de betrokkenheid en invloed van burgers bij het opstellen, uitvoeren en evalueren van beleid en politiek. Deze betrokkenheid van burgers heeft als doel de politiek en de uitkomsten daarvan voor de samenleving te beïnvloeden (Adler & Goggin, 2005; Ekman & Amnå, 2012). De burger kan op verschillende niveaus en wijzen betrokken zijn bij beleid. Zo kan het gaan om het informeren van bewoners, maar ook om coproductie en zelfbeheer van voorzieningen en beleid. Er zijn tal van verschijningsvormen van beleidsparticipatie, zoals stemmen wanneer er verkiezingen zijn, lidmaatschap van politieke partijen, maar ook het beïnvloeden van de politieke agenda door contact met politici of ambtenaren. Andere vormen van politieke participatie zijn lidmaatschap van vakbonden of andere organisaties met politieke doeleinden, het deelnemen aan demonstraties, stakingen en protest- en actiegroepen. Maar het gaat ook over deelname aan inspraak- en informatiebijeenkomsten, burgerinitiatieven en de deelname aan wijkraden, cliëntenorganisaties, bewonersorganisaties

en medezeggenschapsraden (Ekman & Amnå, 2012; Jager-Vreugdenhil, 2011; Van Houten & Winsemius, 2010; Van Houwelingen, Boele & Dekker, 2014).

Tot slot kan er maatschappelijke participatie onderscheiden worden. Maatschappelijke participatie is de deelname van het individu aan formele burgerorganisaties met een maatschappelijke doel, zoals lidmaatschap van verenigingen, het doen van vrijwilligerswerk en betrokkenheid bij activiteiten van sociale aard in de buurt. Deze activiteiten in het privé- en civiele domein zijn er veelal op gericht om de omstandigheden in de gemeenschap te verbeteren (Adler & Goggin, 2005; Ekman & Amnå, 2012; Jager-Vreugdenhil, 2011; Van Houten & Winsemius, 2010).

Er zijn verscheidene demografische kenmerken te onderscheiden die verschillen laten zien in de participatie van mensen. Zo blijkt dat vrouwen, ouderen, mensen met kinderen en getrouwde mensen vaker maatschappelijk participeren (Bolt & Ter Maat, 2005; Wilson, 2000; Woolley, 1998). Tevens laten verschillende onderzoeken zien dat mensen met een hogere opleiding, een hoger inkomen, autochtonen en mensen van middelbare leeftijd met name vrijwilligerswerk doen (Bolt & Ter Maat, 2005; Dekker & Van den Broek, 1998; Wilson, 2000; Woolley, 1998). Ander onderzoek laat echter zien dat vrouwen en immigranten ondervertegenwoordigd zijn in participatieprocessen (Dekker & Van Kempen, 2009). Daarnaast blijken mensen met een hoger inkomen minder actief als vrijwilliger dan mensen met een lager inkomen (Van der Zwaard & Specht, 2013; Snel, Hoogmoed & Odé, 2015).

2.3. Het verband tussen participatie en sociale cohesie

De participatie van burgers in de maatschappij draagt bij aan het opdoen van vaardigheden, creëert gevoelens van verbondenheid met de omgeving en geeft mensen een doel in het dagelijks leven. Mensen die niet participeren in de maatschappij hebben vaker het gevoel dat ze niet meetellen in de samenleving en hebben vaker professionele hulp nodig (Law, 2002; RMO, 2008). Zoals eerder beschreven zijn er verschillende vormen van participatie te onderscheiden namelijk economische-, beleids- en maatschappelijke participatie.

Het blijkt dat economische participatie bijdraagt aan inkomen, status, sociale netwerken, kennis en vaardigheden. Daarnaast draagt economische participatie bij aan gevoelens van erbij horen en de kwaliteit van leven (Law, 2002; RMO, 2008). Er lijkt een verband te zijn tussen economische participatie en sociale cohesie daarom luidt hypothese 1a: Er is een verband tussen economische participatie en gedeelde waarde van acceptabel gedrag. Hypothese 1b luidt: Er is een verband tussen economische participatie en sociale netwerken

en sociaal kapitaal. Hypothese 1c luidt: Er is een verband tussen economische participatie en gevoelens van plaatsgebondenheid en identiteit. Hypothese 1d luidt: Er is een verband tussen economische participatie en sociale orde en sociale controle. Hypothese 1e luidt: Er is een verband tussen economische participatie en sociale solidariteit.

Onderzoek van Gaventa en Barret (2012) laat zien dat de beleidsparticipatie van burgers leidt tot een samenleving met meer sociale cohesie. Actieve participatie in vrijwilligersorganisaties, zoals belangenorganisaties en goede doelen draagt bij aan sociale cohesie. Daarnaast zorgt deelname aan bijeenkomsten in de wijk voor meer binding met de wijk (Dassopoulos & Monnat, 2011). Hoe meer mensen participeren, hoe meer ze andere burgers vertrouwen, er relaties opgebouwd worden, ze dezelfde waarden delen en ze meer in politiek geïnteresseerd zijn (Dassopoulos & Monnat, 2011; Dekker & Van den Broek, 1998; Heuser, 2005; Obst, Smith & Zinkiewicz, 2002). Er lijkt een verband te zijn tussen beleidsparticipatie en sociale cohesie daarom luidt hypothese 2a: Er is een verband tussen beleidsparticipatie en gedeelde waarden van acceptabel gedrag. Hypothese 2b luidt: Er is een verband tussen beleidsparticipatie en sociale netwerken en sociaal kapitaal. Hypothese 2c luidt: Er is een verband tussen beleidsparticipatie en gevoelens van plaatsgebondenheid en identiteit. Hypothese 2d luidt: Er is een verband tussen beleidsparticipatie en sociale orde en sociale controle. Hypothese 2e luidt: Er is een verband tussen beleidsparticipatie en sociale solidariteit.

Dat de maatschappelijke participatie van burgers kan bijdragen aan de sociale cohesie in de samenleving blijkt uit onderzoek van Law (2002). Maatschappelijke participatie zou er namelijk voor zorgen dat sociale contacten en daarmee onderlinge hulp en ondersteuning tot stand kunnen komen. Het doen van vrijwilligerswerk in de wijk draagt bij aan de gezondheid van inwoners, gevoelens van een doel in het leven hebben, het maakt dat de gemeenschap een prettige plaats is om te wonen en uitsluiting voorkomen wordt (Hammell, 2014; Woolley, 1998). Uit onderzoek van Theiss-Morse en Hibbing (2005) blijkt dat mensen die vrijwilligerswerk doen meer vertrouwen in de medemens en de overheid hebben dan mensen die geen vrijwilligerswerk doen. Het doen van vrijwilligerswerk versterkt sociale banden, zorgt voor een gemeenschapsgevoel en verhoogt het sociaal kapitaal, de betrokkenheid tussen burgers en de tolerantie in de gemeenschap (Theiss-Morse & Hibbing, 2005). In het onderzoek van Dassopoulos en Monnat (2011) komt naar voren dat mensen die participeren in vrijwilligerswerk meer gevoelens van binding ervaren dan mensen die geen vrijwilligerswerk doen. Er lijkt een verband te zijn tussen maatschappelijke participatie en sociale cohesie daarom luidt hypothese 3a: Er is een verband tussen maatschappelijke participatie en gedeelde

waarden van acceptabel gedrag. Hypothese 3b luidt: Er is een verband tussen maatschappelijke participatie en sociale netwerken en sociaal kapitaal. Hypothese 3c luidt: Er is een verband tussen maatschappelijke participatie en gevoelens van plaatsgebondenheid en identiteit. Hypothese 3d luidt: Er is een verband tussen maatschappelijke participatie en sociale orde en sociale controle. Hypothese 3e luidt: Er is een verband tussen maatschappelijke participatie en sociale solidariteit.

Er is ook empirisch bewijs dat laat zien dat sociale cohesie in een samenleving leidt tot verschillende uitkomsten. Wanneer sociale cohesie op deze wijze benaderd wordt dan zou zij bijdragen aan een betere gezondheid van inwoners, hogere participatiegraden en economische prestaties, gevoelens van veiligheid en tevredenheid over de woonomgeving in de wijk en reductie van crimineelgedrag van jongeren (Beauvais & Jenson, 2002; Huygen & De Meere, 2008). Dat sociale cohesie bijdraagt aan de participatie van burgers blijkt uit onderzoek van Bolt en Ter Maat (2005). Zij laten zien dat mensen gaan participeren in de maatschappij wanneer ze zich verbonden voelen met elkaar en met de wijk en er sprake is van sociale cohesie. Ander onderzoek laat zien dat gevoelens van verbondenheid met de wijk ervoor zorgen dat mensen willen participeren en gezamenlijk willen bijdragen aan verbetering van de wijk (Dekker & Van Kempen, 2009).

Er is een beperkte hoeveelheid onderzoek gedaan naar het verband tussen de verschillende vormen van participatie en de vijf dimensies van sociale cohesie. Daarnaast is er weinig onderzoek gedaan naar de richting van dit verband. Dit gat in de literatuur maakt het interessant om onderzoek te doen naar het verband en de richting hiervan tussen de drie vormen van participatie en vijf dimensies van sociale cohesie.

3. Vraagstelling

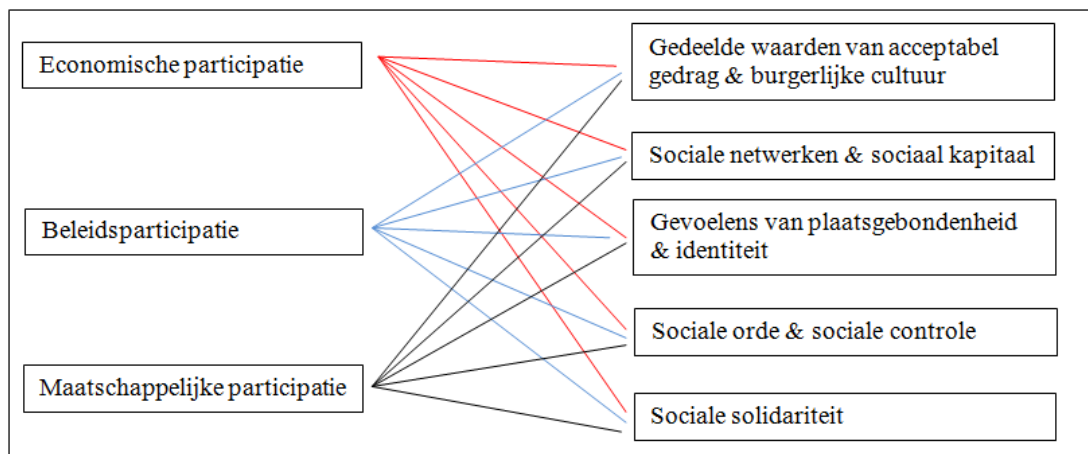
Op basis van bovenstaand theoretisch kader is de volgende hoofdvraag geformuleerd:

In hoeverre zijn er verbanden tussen de drie vormen van participatie en de vijf dimensies van sociale cohesie en wat is de richting van deze verbanden?

Voor beantwoording van de hoofdvraag zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

1. Welke verbanden zijn er tussen de drie vormen van participatie en vijf dimensies van sociale cohesie?
2. Wat is de richting van de gevonden verbanden?

Onder de drie vormen van participatie wordt *economische-, beleids- en maatschappelijke participatie* verstaan. De vijf dimensies van sociale cohesie zijn *gedeelde waarden van acceptabel gedrag en burgerlijke cultuur, sociale netwerken en sociaal kapitaal, gevoelens van plaatsgebondenheid en identiteit, sociale orde en sociale controle* en *sociale solidariteit*. In figuur 1 is het conceptueel model van de huidige studie weergegeven.

Figuur 1. Conceptueel model

4. Onderzoeksmethode

Onderstaand wordt de onderzoeksmethode van dit onderzoek beschreven. Ten eerste wordt het gekozen onderzoeksontwerp van dit onderzoek besproken. Ten tweede wordt de operationalisering van de concepten besproken. Afsluitend worden de analysestrategie en de betrouwbaarheid, validiteit en representativiteit besproken.

4.1. Onderzoeksontwerp en dataverzameling

Het doel van dit onderzoek is het vinden van verbanden en de richting hiervan tussen de drie vormen van participatie en vijf dimensies van sociale cohesie. In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van kwantitatief en kwalitatief onderzoek, een mixed-method methode (Baarda, 2009).

Het kwantitatieve deel van deze studie zal de hypothesen over de verbanden tussen participatie en sociale cohesie toetsen. Eerdere onderzoeken naar de participatie van burgers en de dimensies van sociale cohesie zijn uitgevoerd door middel van kwantitatief onderzoek. In deze onderzoeken zijn verschillende meetinstrumenten ontwikkeld die betrouwbaar en valide zijn bevonden (o.a. Dekker & Bolt, 2005; Lelieveldt, 2004; Van Bergeijk et al.,

2008; Van Beuningen & Schmeets, 2013). Om deze reden is er in dit onderzoek voor gekozen om kwantitatief onderzoek te doen met een survey. Daarnaast kan met een anonieme survey die wordt ingevuld zonder dat de onderzoeker daarbij aanwezig is sociaal wenselijke antwoorden, die de resultaten van het onderzoek kunnen vertekenen, voorkomen worden. Tevens kan met een survey een grote groep respondenten bereikt worden in een korte tijdsperiode (Neuman-Lawrence, 2009). De survey is online uitgezet onder inwoners van de gemeente Leusden en verspreid via de website en facebookpagina van de gemeente. De vragenlijst bestond uit acht onderdelen en geeft onder andere inzicht in de deelname aan activiteiten in de buurt, gedeelde normen en waarden, contact met burens en of de respondenten zich thuis voelen in de buurt waarin ze wonen (Dekker & Bolt, 2005; Frieling, 2008; Lelieveldt, 2004; Sampson, Raudenbush & Earls, 1997; Van Beuningen & Schmeets, 2013). De volledige vragenlijst is terug te vinden in Bijlage 1.

Met het kwalitatieve onderzoek werd getracht de richting van de verbanden te achterhalen. Uit eerdere onderzoeken naar het verband tussen participatie en sociale cohesie blijkt niet op welke wijze en met welke methode de richting van dit verband aangetoond zou kunnen worden (o.a. Beauvais & Jenson, 2002; Bolt & Ter Maat, 2005; Dassopoulos & Monnat, 2011; Dekker & Van den Broek, 1998; Dekker & Van Kempen, 2009; Gaventa & Barret, 2012; Heuser, 2005; Law, 2005; Obst et al, 2002; Woolley, 1998). Longitudinaal onderzoek zou hiervoor geschikt zijn, maar dit was in het tijdsbestek waarin dit onderzoek plaatsvindt niet mogelijk. Dit maakt dat alleen kwantitatief onderzoek ontoereikend is om de richting van het verband te onderzoeken. Daarom is ervoor gekozen om aanvullend kwalitatief onderzoek te doen. Dit kwalitatieve onderzoek wordt gedaan door middel van een focusgroep. Het voordeel van focusgroepen ten opzichte van individuele interviews is dat er door de interactie tussen de respondenten aspecten naar boven worden gehaald waar in een individueel gesprek niet aan gedacht zou worden door de respondenten (Baarda, 2009; Baarda, De Goede & Teunissen, 2005). Het doel van deze focusgroepen was het genereren van ideeën over de richting van de verbanden. Daarbij is gebruik gemaakt van de Delphi-methode. Bij deze vorm van onderzoek worden de eerdere resultaten van het kwantitatieve onderzoek in de vorm van vragen voorgelegd aan de deelnemers (Baarda et al., 2005). Het streven was om twee focusgroepen te houden met elk zes inwoners. Uiteindelijk heeft er, maar één focusgroep met vijf inwoners plaatsgevonden. Er was een beperkt aantal inwoners dat wilde deelnemen en beschikbaar was op de geselecteerde data. Hierdoor was een tweede focusgroep organisatorisch niet mogelijk. De respondenten zijn, indien ze bij de vragenlijst hadden aangegeven te willen deelnemen aan een groepsgesprek, telefonisch benaderd met de

uitnodiging voor deelname. Bij de selectie van de respondenten is geprobeerd om rekening te houden met een gelijke verdeling naar geslacht, leeftijd en opleiding, omdat uit de literatuur blijkt dat dit van invloed is op participatie. De focusgroep bestond, na afzegging van één mannelijke deelnemer, uit twee mannen en drie vrouwen in de leeftijdscategorieën veertig tot zestig plus. Dit betekent dat de focusgroep niet geheel overeenkomt met de populatie, zo is bijvoorbeeld de verdeling in geslacht niet gelijk aan de populatie. De focusgroep heeft plaatsgevonden op het gemeentehuis, dit is een centraal punt dat voor alle inwoners bekend is. De focusgroep richtte zich op de significante verbanden die uit de correlatie analyse naar voren kwamen. De inhoudelijke vragen zijn opgesteld op basis van de significante verbanden uit de kwantitatieve analyse, de theorie en vragenlijst die eerder is uitgevoerd. Om de richting van deze significante verbanden te achterhalen is enerzijds gevraagd naar waarom mensen maatschappelijk zijn gaan participeren. Anderzijds is gevraagd wat de eventuele ‘gevolgen’ van maatschappelijke participatie zijn. Er zijn zo open mogelijke vragen gesteld, zodat de deelnemers eerst zelf konden nadenken over redenen en gevolgen en hierover met elkaar in discussie konden gaan. Vervolgens werd er, indien nodig, doorgevraagd naar of de dimensies van cohesie mogelijk oorzaken en/of gevolgen zijn van maatschappelijke participatie. In Bijlage 3 bevindt zich de topiclijst die tijdens de focusgroep is gebruikt.

4.2. Operationalisering

Onderstaand wordt de operationalisering van de verschillende variabelen besproken. De variabelen in dit onderzoek zijn enerzijds de *economische-, beleids- en maatschappelijke participatie* en anderzijds de vijf dimensies van sociale cohesie; *gedeelde waarden en burgerlijke cultuur, sociale netwerken en sociaal kapitaal, plaatsgebondenheid en identiteit, sociale orde en sociale controle* en *sociale solidariteit en afname van welvaartsverschillen*. De schalen die in dit onderzoek gebruikt zijn, zijn in eerder onderzoek getoetst en betrouwbaar en valide geacht (Dekker & Bolt, 2005; Frieling, 2008; Lelieveldt, 2004; Van Beuningen & Schmeets, 2013). Om een gelijk aantal antwoordcategorieën te hebben voor alle items in de vragenlijst is er in sommige gevallen een item ‘neutraal’ toegevoegd. Dit is gedaan, omdat wanneer er geen neutraal middelpunt gebruikt wordt de respondenten min of meer tot een keuze gedwongen worden (Baarda, 2009). Door deze aanpassing is het mogelijk dat de betrouwbaarheid en validiteit van de schalen afneemt. Zo kan zijn dat er niet meer gemeten wordt wat oorspronkelijk beoogd is te meten en is vergelijking met voorgaand gebruik van de schaal niet mogelijk. Dit is van invloed op de kwaliteit van de metingen en

resultaten (Neumann-Lawrence, 2009). Mede daarom zijn de schalen die gebruikt zijn op betrouwbaarheid getoetst. In Bijlage 1 is de volledige vragenlijst weergegeven.

Gedeelde waarden van acceptabel gedrag

De dimensie gedeelde waarden van acceptabel gedrag is gemeten, net als in eerder onderzoek van Dekker & Bolt (2005), door de respondenten stellingen voor te leggen over deviant gedrag. Een voorbeeld van zo'n stelling is: *'Stel je voor dat je regelmatig iemand dronken op straat ziet'*. De respondenten konden aangeven wat ze van dit gedrag vinden en hadden daarbij keuze uit vijf antwoordcategorieën lopend van 'Erg slecht (1)' tot 'Helemaal niet slecht (5)'. Uit de factoranalyse kwam naar voren dat er twee factoren zijn met een eigenwaarde hoger dan 1. Na de factoranalyse is een betrouwbaarheidsanalyse gedaan. De cronbach's alpha van de schaal gaat omhoog van 0.612 naar 0.656 wanneer item 1 wordt verwijderd. De factoranalyse is daarom nogmaals uitgevoerd zonder item 1. Toen kwam er één factor met een eigenwaarde hoger dan 1 naar voren. Deze factor verklaart 39 procent van de variantie (matig) en heeft een cronbach's alpha van 0.656. Een hoge score op de schaal gedeelde waarden van acceptabel gedrag betekent dat iemand erg tolerant is ten opzichte van deviant gedrag.

Plaatsgebondenheid en identiteit

De dimensie plaatsgebondenheid en identiteit is, net als in eerder onderzoek van Dekker en Bolt (2005), gemeten door de respondenten vijftien stellingen voor te leggen over gevoelens over de buurt en in hoeverre de respondent een deel van zijn of haar identiteit aan de buurt ontleent. Een voorbeeld van een stelling is: *'Ik voel me thuis in deze wijk'*. De respondenten konden kiezen uit vijf antwoordcategorieën lopend van 'Ik ben het hier helemaal mee oneens (1)' tot 'Ik ben het hier helemaal mee eens (5)'. Toen een factoranalyse is uitgevoerd kwam naar voren dat er twee factoren zijn met een eigenwaarde boven 1. Factor 1 heeft een eigenwaarde van 7 en verklaart 51 procent van de variantie. Factor 2 heeft een eigenwaarde van 1 en verklaart 7 procent van de variantie. Wanneer de factoranalyse nog eens wordt uitgevoerd, waarbij is aangegeven dat er één factor moet uitkomen als uitkomst, is de verklaarde variantie nog steeds 51 procent. Vervolgens is er een betrouwbaarheidsanalyse gedaan. De schaal heeft in zijn geheel een cronbachs alpha van .928, deze stijgt niet wanneer er items verwijderd worden. Daarom is er gekozen voor één factor oplossing. Een hoge score op de schaal plaatsgebondenheid en identiteit betekent dat iemand zich thuis voelt in de buurt.

Sociale orde en sociale controle

Sociale orde en sociale controle in de wijk is gemeten met vijf items over sociale informele controle, ontwikkeld door Sampson et al. (1997). De items gaan over de waarschijnlijkheid dat buren ingrijpen op situaties in de wijk, zoals wanneer er hangjongeren zijn. Een voorbeeldvraag is *‘Kunt u aangeven hoe waarschijnlijk het is dat er op buren gerekend kan worden om in te grijpen wanneer kinderen graffiti maken op een lokaal gebouw’*. De respondenten konden hierbij kiezen uit vijf antwoordcategorieën lopend van ‘Zeer Onwaarschijnlijk (1)’ tot ‘Zeer Waarschijnlijk (5)’. Uit de factoranalyse van de dimensie blijkt dat deze vertegenwoordigd wordt door één factor. Er is één factor met een eigenwaarde boven 1 die 69 procent van de variantie verklaart. De betrouwbaarheidsanalyse geeft een cronbachs alpha van .888 voor deze schaal. Een hoge score op de schaal sociale orde en sociale controle betekent dat iemand vindt dat er veel sociale controle in de buurt is.

Sociale netwerken en Sociaal kapitaal

De informele en formele sociale netwerken van respondenten in de buurt zijn gemeten zoals Lelieveldt (2004) aan de hand van zeven items over de frequentie van contact met mensen in de wijk. Een voorbeeldvraag hiervan is: *‘Kunt u aangeven hoe vaak u in de laatste jaren gekletst heeft met buren’*. De respondenten konden hierbij kiezen uit vijf antwoordcategorieën lopend van ‘Nooit (1)’ tot ‘Heel vaak (5)’. Uit de factoranalyses komt naar voren dat de dimensie vertegenwoordigd wordt door één factor. Deze factor verklaart 69 procent van de variantie. De betrouwbaarheidsanalyse laat zien dat de schaal een cronbachs alpha van .909 heeft. Een hoge score op de schaal sociale netwerken betekent dat iemand veel contacten heeft met buren.

De dimensie sociaal kapitaal is gemeten zoals Lelieveldt (2004) aan de hand van zeven items over vertrouwen en gevoelens van plicht ten opzichte van taken in de buurt. Een voorbeeld stelling is: *‘Als buren problemen hebben dan is het mijn taak om hun te helpen’*. De respondenten konden hierbij kiezen uit vijf antwoordcategorieën lopend van ‘Ik ben het hier helemaal mee oneens (1)’ tot ‘Ik ben het hier helemaal mee eens (5)’. Ook de factoranalyse van de dimensie sociaal kapitaal geeft één factoroplossing aan. Deze factor verklaart 46 procent van de variantie. De betrouwbaarheidsanalyse geeft aan dat de schaal een cronbachs alpha heeft van .798. Een hoge score op de schaal sociaal kapitaal betekent dat iemand veel plichten, onderlinge steun en vertrouwen voelt ten opzichte van buren.

Sociale solidariteit

De dimensie sociale solidariteit is, net als in eerder onderzoek van Frieling (2008), gemeten met zes items over hoe vaak situaties met betrekking tot solidariteit zich voordoen in de buurt. Een voorbeeldvraag hiervan is *‘Als er een klusje gedaan moet worden in of om uw huis dat u niet alleen kunt, is er dan iemand uit uw buurt die u daarmee helpt?’*. De respondenten konden kiezen uit vijf antwoordcategorieën lopend van ‘Nooit (1)’ tot ‘Heel vaak (5)’. De factoranalyse van de dimensie sociale solidariteit geeft één factoroplossing aan. Er is één factor met een eigenwaarde boven 1 die 68 procent van de variantie verklaart. De betrouwbaarheidsanalyse van deze schaal geeft een cronbachs alpha van 0.882. Een hoge score op deze schaal betekent dat iemand solidair is ten opzichte van andere buurtbewoners.

Economische participatie

De economische participatie van inwoners is gemeten met één item, uit de vragenlijst van Van Beuningen en Schmeets (2013), over hoeveel uur per week de respondent aan betaald werk besteedt. De respondenten konden kiezen uit vijf antwoordcategorieën lopend van ‘Minder dan 10 uur per week (1)’ tot ‘40 of meer uur per week (5)’. Er is bij de data-analyse voor gekozen om respondenten die voor antwoordmogelijkheid één (0 tot 10 uur per week) hebben gekozen te categoriseren als niet participerend (0) en respondenten die voor antwoordcategorie twee of hoger hebben gekozen te categoriseren als wel participerend (1). Dit omdat wanneer mensen meer dan 12 uur werken, dit een groot deel van hun tijd in beslag neemt en betaald werk door hen als een belangrijke bezigheid gezien wordt (Dirven & Jansem, 2013).

Beleidsparticipatie

De beleidsparticipatie van inwoners is gemeten aan de hand van twee items uit de vragenlijst van Van Beuningen en Schmeets (2013). Er is aan de respondenten gevraagd aan te geven of ze een bepaalde politieke actie hebben uitgevoerd, zoals deelname aan politieke partijen of demonstraties in de laatste vijf jaar. Het tweede item gaat over stemmen bij nationale verkiezingen de vraag is *‘Heeft u gestemd in de meest recente nationale verkiezing?’*. Hierbij hadden de respondenten keuze uit twee antwoordcategorieën, namelijk ‘Ja (1)’ en ‘Nee (0)’. De respondenten worden gecodeerd als wel participerend (1) wanneer men voor één of meerdere vormen van beïnvloeding of stemmen deelname heeft aangegeven en niet participerend (0) wanneer geen deelname is aangegeven.

Maatschappelijke participatie

De maatschappelijke participatie van inwoners is gemeten met één item uit de vragenlijst van Van Beuningen en Schmeets (2013). Er is aan de respondenten gevraagd om aan te geven of ze voor een bepaald type organisatie vrijwilligerswerk hebben gedaan in het afgelopen jaar. Hierbij hadden de respondenten keuze uit twee antwoordcategorieën, namelijk ‘Ja (1)’ en ‘Nee (0)’. Er is voor gekozen om de organisaties ‘vakbond’ en ‘politieke partij of protestorganisatie’ uit de oorspronkelijke lijst met mogelijke organisaties te halen, omdat deze meer over beleidsparticipatie gaan dan over maatschappelijke participatie zoals beschreven in het theoretisch kader. De respondenten worden gecodeerd als wel participierend (1) wanneer voor één of meerdere typen organisaties deelname is aangegeven en niet participierend (0) wanneer geen deelname is aangegeven.

Demografische kenmerken

Uit de theorie is naar voren gekomen dat verschillende demografische kenmerken relevant zijn voor dit onderzoek (Bolt & Ter Maat, 2005; Dekker & Van den Broek, 1998; Dekker & Van Kempen, 2009; Snel, Hoogmoed & Odé, 2015; Wilson, 2000; Woolley, 1998; Van der Zwaard & Specht, 2013). Daarom zijn er in dit onderzoek verschillende demografische kenmerken meegenomen, zoals geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en burgerlijke staat.

4.3. Analysestrategie

Hier worden de analysemethoden die gebruikt zijn in dit onderzoek besproken. Als eerst zal de kwantitatieve analyse besproken worden. Vervolgens wordt de analyse van de kwalitatieve data besproken.

4.3.1. Kwantitatieve analyse

Voordat er analyses gedaan konden worden met de verzamelde data moest het databestand klaargemaakt worden. De vragenlijst bestond uit verschillende stellingen. Deze zijn, indien mogelijk, samengevoegd tot één score voor elk van de afzonderlijke dimensies van sociale cohesie. Voordat de verschillende stellingen samengevoegd konden worden moest gekeken worden of deze stellingen in dezelfde richting bevraagd waren. Indien dit niet het geval was moesten de stellingen omgepoold worden zodat bij alle stellingen een hoge score hetzelfde betekent. Er is ook gekeken of de data normaal verdeeld is en of er extreme waarden zijn die de betrouwbaarheid en resultaten van het onderzoek kunnen vertekenen. Tot slot zijn er

factoranalyses en betrouwbaarheidsanalyses gedaan. Een factoranalyse wordt gebruikt om de vragenlijst te valideren en een groot aantal variabelen te reduceren tot onderliggende dimensies, in dit geval de vijf dimensies van sociale cohesie. De hypothesen zijn getoetst door middel van een correlatie analyse. Er is gebruik gemaakt van de point-biserial correlatie toets. Dit is een Pearson correlatie toets die gebruikt wordt om de correlatie tussen twee variabelen te toetsen wanneer één van beide variabelen een dummy variabele is. Deze correlatie kan een waarde aannemen tussen -1 en +1 waarbij +1 een positieve correlatie en -1 een negatieve correlatie weergeeft. Bij het toetsen van de hypothesen wordt gebruik gemaakt van een p-waarde van $\alpha = 0.05$. Wanneer de gevonden p-waarde groter is dan $\alpha = 0.05$ is de correlatie niet significant (Field, 2013).

4.3.2. Kwalitatieve analyse

De focusgroep is opgenomen en het geluidsfragment daarvan is getranscribeerd, waarna het geanalyseerd is met het programma NVivo. Dit programma geeft de mogelijkheid om tekstfragmenten te coderen en ordenen. Deze codes zijn vooraf opgesteld op basis van de significante verbanden uit de kwantitatieve analyse en de vragenlijst. Voorbeelden van verschillende codes zijn *sociale contacten* en *solidariteit*. Nadat alle tekstfragmenten zijn voorzien van codes zijn de codes geordend naar betekenis voor de onderzoeksvraag en het onderzoeksdoel, waarna er patronen gezocht zijn (Baarda et al., 2005). De uiteindelijke codeboom is te zien in Bijlage 4.

4.4. Betrouwbaarheid, validiteit en representativiteit

De betrouwbaarheid van een onderzoek gaat over de herhaalbaarheid van het onderzoek en manier waarop de data verzameld is (Neumann-Lawrence, 2009). In dit onderzoek is de betrouwbaarheid getracht te waarborgen door in de methodesectie alle stappen van het onderzoek uit te leggen waardoor het onderzoek herhaalbaar is. De vragenlijst is op twee manieren uitgezet, op de website en facebookpagina van de gemeente. Daarnaast is de vragenlijst niet in de aanwezigheid van de onderzoeker ingevuld. Dit zorgt ervoor dat de beïnvloeding van de respondenten door de onderzoeker minimaal is. Van de in de vragenlijst gebruikte schalen heeft één schaal een cronbach's alpha van 0.65. De andere vijf schalen hebben een cronbach's alpha van 0.8 of hoger. Er is sprake van een consistente, betrouwbare schaal indien de cronbach's alfa hoger is dan 0.70 (Allen & Bennet, 2012). Daarnaast is bij zowel de vragenlijst als de focusgroep aangegeven dat de antwoorden te allen tijde anoniem

en vertrouwelijk verwerkt worden waardoor de kans op sociaal wenselijke antwoorden kleiner wordt. Van de focusgroep zijn geluidsopnamen gemaakt die getranscribeerd zijn waardoor de resultaten en interpretaties hiervan herleidbaar zijn. Door dit alles te waarborgen wordt de betrouwbaarheid van het onderzoek verhoogt.

De validiteit van een onderzoek gaat over het meetinstrument en of dit meetinstrument meet wat de onderzoeker wil weten (Neumann-Lawrence, 2009). Om de validiteit te waarborgen zijn alle aspecten van participatie en sociale cohesie in dit onderzoek meegenomen. De concepten participatie en sociale cohesie zijn geoperationaliseerd aan de hand van bestaande literatuur en eerdere onderzoeken. De vragenlijst is dan ook opgesteld op basis van eerder ontwikkelde, betrouwbaar en valide geachte schalen.

Wanneer men iets wil zeggen over de gehele populatie is het van belang dat de steekproef representatief is voor deze populatie (Baarda, 2009). Om de representativiteit van dit onderzoek te waarborgen is ervoor gekozen om de vragenlijst op een laagdrempelige manier online te verspreiden. Een risico hierbij is dat mensen zonder internet niet bereikt worden, waardoor de onderzoeksgroep wellicht minder representatief is. Daarnaast is bij het samenstellen van de focusgroep getracht rekening te houden met een spreiding in geslacht, opleiding en leeftijd. Dit is echter niet gelukt door het beperkte aantal aanmeldingen van deelnemers, waardoor de focusgroep niet helemaal representatief is. In paragraaf 5.1 is meer informatie te vinden over de representativiteit van dit onderzoek.

5. Resultaten

Onderstaand worden de uitkomsten van de empirische analyse weergegeven. Als eerst wordt de beschrijvende statistiek besproken. Vervolgens worden de resultaten van het kwantitatieve onderzoek gepresenteerd. Tot slot worden de resultaten van het kwalitatieve onderzoek weergegeven.

5.1. Beschrijvende statistiek

De data is gecontroleerd op extreme waarden door middel van boxplots. Er zijn daarbij geen extreme waarden gevonden die verwijderd moesten worden. Er zijn twee respondenten niet meegenomen in dit onderzoek, omdat zij de enquête na de eerste vragen over hun persoonskenmerken niet verder hadden ingevuld. Er is met normaal verdelingen gecontroleerd op scheve verdelingen in de variabelen. Deze verdelingen bleken ietwat scheef, wat te verklaren is door de onderzoeksgroep. In het geval van kleine onderzoeksgroepen, zoals in dit

onderzoek, is er bijna nooit sprake van normale verdelingen. Er hoeft niet op multicollineariteit gecontroleerd te worden, omdat er in het kwantitatieve deel van dit onderzoek geen sprake is van onafhankelijke of afhankelijke variabelen (Field, 2013).

In Tabel 1 zijn gegevens van Statline (2016) over de gemeente Leusden te zien en in Tabel 2 is de beschrijvende statistiek weergegeven. De gemeente Leusden telt volgens de laatste peiling van Statline (2016) ruim 29.000 inwoners. Hiervan is een kleine meerderheid vrouw, namelijk 51 procent. Van het aantal respondenten dat de enquête heeft ingevuld was ruim zestig procent vrouw en bijna veertig procent man. Dit komt niet overeen met de populatie van de gemeente Leusden. De gemiddelde leeftijd van de respondenten in dit onderzoek is 48 jaar. Het overgrote deel van de inwoners in de gemeente is 45 jaar en ouder. Het lijkt erop te duiden dat het gemiddelde opleidingsniveau van de respondenten hoger voortgezet onderwijs ($M=5,49$) is. Er is niet bekend wat het gemiddelde opleidingsniveau of de gemiddelde leeftijd is in de gemeente Leusden. Hierdoor is het niet mogelijk om de populatie en de onderzoeksgroep met elkaar te vergelijken.

Zoals te zien is in Tabel 2 nemen veel van de respondenten deel aan één of meerdere vormen van participatie. Voor elke vorm participatie geldt dat 65 procent of meer van de respondenten hieraan deelneemt. De dimensie plaatsgebondenheid en identiteit heeft een gemiddelde score van 3,486 en de dimensie sociale orde en sociale controle heeft een gemiddelde van 3,372. Dit lijkt er op te duiden dat men zich thuis voelt in Leusden en er sociale controle is. De dimensie gedeelde waarden van acceptabel gedrag heeft een gemiddelde score van 1,584. Dit lijkt aan te geven dat deviant gedrag gemiddeld genomen afgekeurd wordt door de respondenten. Het lijkt er op dat de respondenten sociaal contact hebben met burens ($M=2,556$) en hen vertrouwen ($M= 3,661$). Ook voor de variabele solidariteit ($M=2,501$) wordt gemiddeld gescoord.

Tabel 1 : Onderzoekspopulatie (bron: Statline, 2016)

Totaal	Mannen	Vrouwen	15 tot 20 jaar	20 tot 25 jaar	25 tot 45 jaar	45 tot 65 jaar	65 tot 80 jaar
29309	14411	14898	1787	1355	6 119	9166	4458
100%	49,2%	50,8%	6,1%	4,6%	20,9%	31,3%	15,2%

Tabel 2 : Beschrijvende Statistiek

	Frequentie	Percentage	Minimum	Maximum	Mean	St. deviatie	N
Geslacht							169
Man (0)	103	60,9					
Vrouw (1)	39,1	39,2					
Leeftijd			17	84	48	15,8	169
Opleiding			2	8	5,49	1,323	169
Beleidsparticipatie							169
Niet (0)	10	5,9					
Wel (1)	159	94,1					
Maatschappelijke participatie							169
Niet (0)	54	32,0					
Wel (1)	115	68,0					
Economische participatie							169
Niet (0)							
Wel (1)	59	34,9					
	110	65,1					
Gedeelde waarden van acceptabel gedrag			1,17	2,67	1,584	0,365	169
Sociale netwerken			1,00	5,00	2,556	0,909	169
Sociaal kapitaal			2,00	5,00	3,66	0,653	169
Sociale solidariteit			1,00	5,00	2,501	1,023	169
Plaatsgebondenheid en identiteit			1,47	5,00	3,486	0,691	169
Sociale orde en sociale controle			0,80	5,00	3,372	0,915	169

5.2.Kwantitatieve resultaten

In Tabel 3 is een overzicht van de resultaten van de point-biserial correlatie toets weergegeven.

Tabel 3: Resultaten point-biserial correlatie test

	Gedeelde waarden van acceptabel gedrag	Sociale netwerken	Sociaal kapitaal	Plaatsgebondenheid en identiteit	Sociale orde en sociale controle	Sociale solidariteit
Economische participatie	-.045 ($\rho = .558$)	-.078 ($\rho = .315$)	-.123 ($\rho = .112$)	-.085 ($\rho = .273$)	-.047 ($\rho = .541$)	-.091 ($\rho = .242$)
Beleidsparticipatie	-.079 ($\rho = .302$)	.095 ($\rho = .220$)	.100 ($\rho = .198$)	.126 ($\rho = .102$)	.075 ($\rho = .335$)	.050 ($\rho = .523$)
Maatschappelijke participatie	.032 ($\rho = .681$)	.255** ($\rho = .001$)	.284** ($\rho = .000$)	.0197* ($\rho = .010$)	.254** ($\rho = .001$)	.266** ($\rho = .001$)

* $\rho < .05$, ** $\rho < .01$

5.2.1. Economische participatie en sociale cohesie

Hypothese 1a: Er is een verband tussen economische participatie en gedeelde waarde van acceptabel gedrag.

Uit de resultaten van de point-biserial correlatie toets blijkt dat het verband tussen economische participatie en gedeelde waarden van acceptabel gedrag niet significant is, $r = -.045$, $\rho = .558$. Hypothese 1a kan niet bevestigd worden.

Hypothese 1b: Er is een verband tussen economische participatie en sociale netwerken en sociaal kapitaal.

Uit de resultaten van de point-biserial correlatie toets blijkt dat het verband tussen economische participatie en sociale netwerken niet significant is, $r = -.078$, $\rho = .315$. Ook het verband tussen economische participatie en sociaal kapitaal is niet significant, $r = -.123$, $\rho = .112$. Hypothese 1b kan niet bevestigd worden.

Hypothese 1c: Er is een verband tussen economische participatie en gevoelens van plaatsgebondenheid en identiteit.

Uit de resultaten van de point-biserial correlatie toets blijkt dat het verband tussen economische participatie en plaatsgebondenheid en identiteit niet significant is $r = -.085$, $\rho = .273$. Hypothese 1c kan niet bevestigd worden.

Hypothese 1d: Er is een verband tussen economische participatie en sociale orde en sociale controle.

Uit de resultaten van de point-biserial correlatie toets blijkt dat het verband tussen economische participatie en sociale orde en sociale controle niet significant is, $r = -.047$, $\rho = .541$. Hypothese 1d kan niet bevestigd worden.

Hypothese 1e: Er is een verband tussen economische participatie en sociale solidariteit.

Uit de resultaten van de point-biserial correlatie toets blijkt dat het verband tussen economische participatie en sociale solidariteit niet significant is, $r = -.091$, $\rho = .242$. Hypothese 1e kan niet bevestigd worden.

5.2.2. Beleidsparticipatie en sociale cohesie

Hypothese 2a: Er is een verband tussen beleidsparticipatie en gedeelde waarden van acceptabel gedrag.

Uit de resultaten van de point-biserial correlatie toets blijkt dat er geen verband is tussen beleidsparticipatie en gedeelde waarden van acceptabel gedrag, $r = -.079$, $\rho = .305$. Hypothese 2a kan niet bevestigd worden.

Hypothese 2b: Er is een verband tussen beleidsparticipatie en sociale netwerken en sociaal kapitaal.

Uit de resultaten van de point-biserial correlatie toets blijkt dat er geen verband is tussen beleidsparticipatie en sociale netwerken, $r = .095$, $\rho = .220$. Ook het verband tussen beleidsparticipatie en sociaal kapitaal is niet significant, $r = .100$, $\rho = .198$. Hypothese 2b kan niet bevestigd worden.

Hypothese 2c: Er is een verband tussen beleidsparticipatie en gevoelens van plaatsgebondenheid en identiteit.

Uit de resultaten van de point-biserial correlatie toets blijkt dat er geen verband is tussen beleidsparticipatie en gevoelens van plaatsgebondenheid en identiteit $r = .126$, $\rho = .120$. Hypothese 2c kan niet bevestigd worden.

Hypothese 2d: Er is een verband tussen beleidsparticipatie en sociale orde en sociale controle.

Uit de resultaten van de point-biserial correlatie toets blijkt dat er geen verband is tussen beleidsparticipatie en sociale orde en sociale controle, $r = .075$, $\rho = .335$. Hypothese 2d kan niet bevestigd worden.

Hypothese 2e: Er is een verband tussen beleidsparticipatie en sociale solidariteit.

Uit de resultaten van de point-biserial correlatie toets blijkt dat er geen verband is tussen beleidsparticipatie en sociale solidariteit $r = .050$, $\rho = .523$. Hypothese 2e kan niet bevestigd worden.

5.2.3. Maatschappelijke participatie en sociale cohesie

Hypothese 3a: Er is een verband tussen maatschappelijke participatie en gedeelde waarden van acceptabel gedrag.

Uit de resultaten van de point-biserial correlatie toets blijkt dat het verband tussen maatschappelijke participatie en gedeelde waarden van acceptabel gedrag niet significant is, $r = .032$, $\rho = .681$. Hypothese 3a kan niet bevestigd worden.

Hypothese 3b: Er is een verband tussen maatschappelijke participatie en sociale netwerken en sociaal kapitaal.

Uit de resultaten van de point-biserial correlatie toets blijkt dat het verband tussen maatschappelijke participatie en sociale netwerken significant is, $r = 0.255$, $\rho = .001$. Ook blijkt het verband tussen maatschappelijke participatie en sociaal kapitaal significant, $r = 0.284$, $\rho = .000$. De correlatiecoëfficiënt r ligt tussen .10 en .30 dit betekent dat de sterkte van het verband klein tot gemiddeld is (Field, 2013). Hypothese 3b kan bevestigd worden.

Hypothese 3c: Er is een verband tussen maatschappelijke participatie en gevoelens van plaatsgebondenheid en identiteit.

Uit de resultaten van de point-biserial correlatie toets blijkt dat het verband tussen maatschappelijke participatie en gevoelens van plaatsgebondenheid en identiteit significant, $r = .197$, $\rho = .010$. De correlatiecoëfficiënt r ligt tussen .10 en .30 dit betekent dat de sterkte van het verband klein tot gemiddeld is (Field, 2013). Hypothese 3c kan bevestigd worden.

Hypothese 3d: Er is een verband tussen maatschappelijke participatie en sociale orde en sociale controle.

Uit de resultaten van de point-biserial correlatie toets blijkt dat het verband tussen maatschappelijke participatie en sociale orde en sociale controle significant is, $r = .254$, $\rho = .001$. De sterkte van het verband is gemiddeld, omdat correlatiecoëfficiënt r tussen .10 en .30 ligt (Field, 2013). Hypothese 3d kan bevestigd worden.

Hypothese 3e: Er is een verband tussen maatschappelijke participatie en sociale solidariteit.

Uit de resultaten van de point-biserial correlatie toets blijkt dat het verband tussen maatschappelijke participatie en sociale solidariteit significant is, $r = 0.266$, $\rho = .001$. Er is sprake van een klein tot gemiddeld sterk verband, omdat de correlatiecoëfficiënt r ligt tussen .10 en .30 (Field, 2013). Hypothese 3e kan bevestigd worden.

Samenvattend kan gesteld worden dat er geen verband is tussen economische participatie en de vijf dimensies van sociale cohesie. Dit betekent dat hypothesen 1a tot en met 1e worden verworpen. Voor beleidsparticipatie geldt hetzelfde, er is geen verband gevonden met de vijf dimensies van sociale cohesie. Hypothesen 2a tot en met 2e kunnen niet bevestigd worden. Voor maatschappelijke participatie geldt dat er geen verband is gevonden tussen maatschappelijke participatie en de eerste dimensie van sociale cohesie, gedeelde waarden van acceptabel gedrag. Hypothese 3a wordt daarom verworpen. Met de overige dimensies van sociale cohesie is er wel een verband gevonden, hypothesen 3b tot en met 3e worden aangenomen. Dus er is een verband tussen maatschappelijke participatie en sociale netwerken en sociaal kapitaal, plaatsgebondenheid en identiteit, sociale orde en sociale controle en sociale solidariteit.

5.3. Kwalitatieve resultaten

In de focusgroep zijn de significante verbanden die uit de kwantitatieve analyse besproken. Onderstaand worden de resultaten van de focusgroep weergegeven.

5.3.1. Sociale cohesie als oorzaak van maatschappelijke participatie

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat sociale cohesie gezien kan worden als een aspect dat bijdraagt aan de participatie van mensen (Bolt & Ter Maat, 2005; Dekker & Van Kempen, 2009; Huygen & De Meere, 2008). In de focusgroep is nagevraagd wat de redenen zijn dat de

deelnemers maatschappelijk zijn gaan participeren. Uit de focusgroep komt naar voren dat zij maatschappelijk gaan participeren, omdat ze behoefte hebben aan sociale contacten, onder de mensen willen zijn en een sociaal netwerk op willen bouwen. De deelnemers van de focusgroep zijn veelal gaan participeren doordat zij hiervoor gevraagd werden door bekenden en de behoefte voelden om anderen te helpen. Het behartigen van belangen en helpen van anderen vormt dan ook één van de hoofdredenen voor deelname aan maatschappelijke participatie. Dit komt ook naar voren uit wat deelnemer 1 hierover zegt;

“Dat houdt in dat ik tegen het verzorgingstehuis aan woon en daar is vreselijk veel behoefte aan mensen die ondersteuning bieden. (..) Ik zit dan bij die broodmaaltijd, dat vinden ze heerlijk. Dan komen er hele verhalen en omdat je steeds terugkomt leren ze je een beetje kennen. Dat geeft mij ook heel veel voldoening. Dus dat is het ook, je krijgt er ook wat voor terug. Je ziet ook mensen genieten van wat je belangeloos doet.”

- Deelnemer 1-

Onderzoek van Bolt en Ter Maat (2005) en Dekker en Van Kempen (2009) laat zien dat mensen participeren wanneer ze zich verbonden voelen met de wijk en willen bijdragen aan de leefbaarheid in de wijk. Uit de focusgroep blijkt dat de deelnemers inderdaad vanuit gevoelens van verbondenheid met de wijk en/of woonplaats hebben besloten om vrijwilligerswerk te gaan doen. De deelnemers zijn gemotiveerd om iets te willen doen en betekenen voor de leefomgeving en de mensen daarin. Dit om de omgeving te verbeteren of in de huidige staat te behouden. Het lijkt dus zo te zijn dat de verbondenheid met en het thuis voelen in de wijk of woonplaats maakt dat de deelnemers enthousiast worden over vrijwilligerswerk.

Kortom, er zijn aanwijzingen gevonden dat sociale contacten, betrokkenheid met de woonplaats en met andere mensen motiverende factoren zijn om maatschappelijke te gaan participeren.

5.3.2. Sociale cohesie als gevolg van maatschappelijke participatie

Enerzijds kan sociale cohesie gezien worden als oorzaak van participatie van inwoners. Anderzijds komt er in de literatuur naar voren dat maatschappelijke participatie bijdraagt aan sociale cohesie in de maatschappij. Deze participatie zou ertoe leiden dat men zich meer verbonden voelt met de omgeving, sociale banden versterkt worden en het sociale netwerk vergroot (Dassopoulos & Monnat, 2011; Theiss-Morse & Hibbing, 2005). In de focusgroep is

nagevraagd wat volgens de deelnemers gevolgen zijn van hun maatschappelijke participatie. Uit de focusgroep blijkt dat een verrijking van hun leven een belangrijk gevolg is van het doen van vrijwilligerswerk. Zo zegt deelnemer 2, die voorlichtingen geeft aan slechthorenden over gehoorapparatuur, hierover het volgende;

“Je kan er heel blij van worden. Ik heb als ik voorlichting geef aan een zaal van twintig mensen, dan houd ik het hele verhaal van hoor hulpmiddelen enzo. Als er dan één is die nadertijd naar mij toekomt en zegt, ik ga morgen gelijk naar de audicien, want nu heb je me overtuigd, ik neem ook een hoortoestel. Dan ben ik hartstikke blij, dan denk ik, ziezo, die is onder de brug. Dat geeft heel veel voldoening. Dan lig ik inderdaad even lekker na te denken in bed.”

- Deelnemer 2 -

De participatie van mensen zou er daarnaast toe leiden dat zij zich meer verbonden voelen met de omgeving (Dassopoulos & Monnat, 2011; Theiss-Morse & Hibbing, 2005). Zoals onderstaand fragment laat zien, waren de meningen verdeeld over de vraag of het doen van vrijwilligerswerk bijdraagt aan of men zich meer thuis voelt in en verbonden voelt met de wijk of woonplaats, zoals Leusden of Achterveld.

“Nou nu binden mijn kinderen me meer aan Leusden dan dat mijn vrijwilligerswerk dat doet.”

- Deelnemer 3 -

“Dat kan natuurlijk met een ander soort vrijwilligerswerk wel zo zijn. Dat je meer in de wijk gericht bent.”

- Deelnemer 2 -

“Ja, bij mij is dat heel duidelijk. Ik ben heel erg gericht op Achterveld, daar speelt zich alles af”.

- Deelnemer 1 -

“Maar zorgt het er dan echt voor dat je daar langer blijft, of dat je dan misschien minder snel naar een andere plek gaat?”

- Deelnemer 3 -

“Ja zeker, want wat ik net zei, die aanleunwoning daar ga je niet op je zestigste naar toe. Dat vond ik zo afschuwelijk. (...). Je gaat er zitten en dat gevoel heb ik helemaal niet meer. Het is voor mij mijn thuis geworden, mijn lek. Ik heb de mensen om me heen, die ken ik en ik doe er vrijwilligerswerk mee of ik zit in een commissie.”

- Deelnemer 1 -

“Jij hebt nu dus een bepaalde mate van loyaliteit met achterveld? En dat heb jij minder deelnemer 3, jij zegt waar mijn kinderen zijn is mijn vaderland.”

- Deelnemer 5 -

Op de vraag of maatschappelijke participatie ervoor zorgt dat ze meer letten op het gedrag van anderen, geven de deelnemers aan dat ze door het doen van vrijwilligerswerk bewuster zijn geworden van het gedrag van anderen. Er wordt gezegd dat ze door het vrijwilligerswerk bewuster zijn geworden van en kennis hebben gekregen over bepaalde problematiek. Ze komen bijvoorbeeld door hun vrijwilligerswerk in contact met eenzame mensen, ze worden zich bewust van deze problematiek wat maakt dat ze er in het dagelijkse leven meer op letten en het eerder signaleren. Samenvattend kan dus gezegd worden dat hun maatschappelijke participatie ervoor lijkt te zorgen dat de deelnemers bewuster zijn van het gedrag van anderen.

Theiss-Morse en Hibbing (2005) en Law (2002) stellen dat deelname aan vrijwilligerswerk ervoor zorgt dat sociale banden versterken en sociale contacten toenemen. De uitkomsten van de focusgroep komen hiermee overeen. Het lijkt zo te zijn dat het doen van vrijwilligerswerk ervoor zorgt dat mensen meer sociaal contact hebben. Tevens lijkt het er op dat het gezamenlijk doen van vrijwilligerswerk zorgt voor het creëren van onderlinge verbondenheid. Deze aspecten komen duidelijk naar voren uit wat deelnemer 3 en deelnemer 5 hierover zeggen;

“Ik heb nu wel goede vrienden over uit de ouder commissie bij de BSO. Die ik anders misschien niet had gehad.”

- Deelnemer 3 -

“En dat is wat de band kweekt, je bent met hetzelfde ding bezig en bent enthousiast over waar je mee bezig bent.”

- Deelnemer 5 -

Kortom er zijn aanwijzingen dat het verband tussen sociale netwerken en sociaal kapitaal en maatschappelijke participatie twee richtingen op werkt. De resultaten lijken elkaar tegen te spreken. De respondenten geven aan dat wat men doet aan vrijwilligerswerk in eerste instantie is ontstaan uit de sociale contacten die men al had. Het lijkt er dus op dat er sprake is van een virtueuze cirkel. Dit betekent in dit geval dat mensen gaan deelnemen aan vrijwilligerswerk wanneer zij hier een ingang tot hebben via hun sociaal netwerk. Vervolgens wordt het sociaal netwerk vergroot dóór de participatie. Dit leidt er weer toe dat mensen meer gaan participeren.

6. Conclusie en discussie

Over het bevorderen van de participatie van inwoners wordt de laatste jaren veel gesproken in beleid en wetenschap. Er zijn echter weinig studies die ingaan op de verschillende vormen van participatie, het verband met de dimensies van sociale cohesie en de richting van dit verband. Dit maakte het interessant om onderzoek te doen naar dit onderwerp. In deze studie is met kwantitatief en kwalitatief onderzoek onderzocht of er een verband is en wat de richting van dit verband is tussen economische-, beleids- en maatschappelijke participatie en de vijf dimensies van sociale cohesie; gedeelde waarden van acceptabel gedrag, sociale netwerken en sociaal kapitaal, plaatsgebondenheid en identiteit, sociale orde en sociale controle en sociale solidariteit.

Uit deze studie blijkt dat voor economische- en beleidsparticipatie geen verband is gevonden met de vijf dimensies van sociale cohesie. Eerder onderzoek naar economische participatie laat zien dat betaald werk bijdraagt aan de kwaliteit van leven, gevoelens van ergens bij horen, sociale netwerken en inkomen (Law, 2002; RMO, 2008). Ook eerdere onderzoeken naar beleidsparticipatie laten zien dat deze participatie van burgers zorgt voor het opbouwen van relaties, onderling vertrouwen en gedeelde normen en waarden (Dassopoulos & Monnet, 2011; Gaventa & Barret, 2012). De resultaten van dit onderzoek komen dus niet geheel overeen met deze literatuur. Het feit dat er geen verband is gevonden in deze studie is mogelijk te verklaren doordat de gemiddelde leeftijd in de onderzoeksgroep hoog is ten opzichte van eerdere onderzoeken en het feit dat een derde van de respondenten niet economisch participeert. De resultaten van dit onderzoek laten ook zien dat er géén verband is tussen maatschappelijke participatie en gedeelde waarden van acceptabel gedrag. Dit valt te verklaren doordat normen en waarden meer in opvoeding en thuissituatie worden aangeleerd dan dat dit voortvloeit uit maatschappelijke participatie (Lindbeck & Nyberg, 2006). Voor de overige vier dimensies van sociale cohesie namelijk, sociale netwerken en sociaal kapitaal, plaatsgebondenheid en identiteit, sociale orde en sociale controle en sociale solidariteit is wél een verband gevonden met maatschappelijke participatie. Deze resultaten komen overeen met de literatuur over maatschappelijke participatie en sociale cohesie dat laat zien er een verband is tussen de twee concepten (Beuvais & Jenson, 2002; Dassopoulos & Monnat, 2011; Huygen & De Meere, 2008; Theiss-Morse & Hibbing, 2005). Dit kan betekenen dat deelname aan maatschappelijke participatie ervoor zorgt dat men zich thuis voelt in de wijk, sociale contact heeft en solidair is ten opzichte van burens. Daarnaast kan het zijn dat men maatschappelijk gaat participeren dóórdat men zich thuis voelt, iets voor de plek

wil betekenen en door hun sociale netwerk worden aangespoord om vrijwilligerswerk te gaan doen.

Om achter de richting van deze verbanden te komen is een focusgroep gehouden met vijf inwoners van de gemeente Leusden. Hier zijn de significante verbanden die uit de kwantitatieve analyse kwamen besproken. Er kan gesteld worden dat er aanwijzingen zijn dat voor de meerderheid van de dimensies van sociale cohesie geldt dat zij de oorzaak zijn van participatie van de deelnemers. Er lijkt dus een minimum aan sociale cohesie nodig te zijn voor mensen om te gaan participeren. Mensen nemen deel aan vrijwilligerswerk wanneer ze zich verbonden voelen met de wijk en sociale contacten hebben die hen vragen om te participeren. Daarnaast speelt de behoefte om anderen te helpen een grote rol bij de keuze om vrijwilligerswerk te gaan doen. Deze uitkomsten bevestigen eerdere onderzoeken van onder andere Bolt en Ter Maat (2005), Beauvais en Jenson (2002) en Huygen en De Meere (2008). Tevens komt uit de focusgroep naar voren dat een gevolg van maatschappelijke participatie is dat men meer kennis en inzicht in bepaalde problematiek krijgt, waardoor men meer let op het gedrag van anderen en problemen sneller signaleert. Kortom, het lijkt zo te zijn dat de maatschappelijke participatie van burgers ervoor zorgt dat mensen bewuster worden van het gedrag van anderen. Een interessante uitkomst is dat betreft sociale netwerken en maatschappelijke participatie er sprake lijkt te zijn van een virtueuze cirkel. Wat in dit geval betekent dat sociale contacten van mensen hen aanzetten om vrijwilligerswerk te gaan doen. Het sociaal netwerk door het vrijwilligerswerk wordt vergroot wat er vervolgens toe leidt dat men meer gaat participeren.

Er is geprobeerd in een beperkt tijdsbestek een zo volledig mogelijk onderzoek te doen, desondanks heeft dit onderzoek beperkingen. Longitudinaal onderzoek zou de meest geschikte vorm van onderzoek zijn geweest om het verband en de richting hiervan te onderzoeken. Dit was echter niet mogelijk in verband met beperkingen in tijd. Dit is getracht op te lossen door, aanvullend op het kwantitatieve onderzoek, een kwalitatief onderzoek met een focusgroep te doen. Het zou optimaal geweest zijn om meerdere focusgroepen te houden. Dit bleek echter organisatorisch niet mogelijk door het beperkte aantal deelnemers dat wilde en kon meedoen op de geselecteerde data. Een andere beperking is de representativiteit van zowel de onderzoeksgroep in het kwantitatieve als het kwalitatieve onderzoek. De onderzoeksgroep in het kwantitatieve onderzoek bestond voor de meerderheid uit vrouwen en is daarom niet helemaal representatief voor de populatie. Daarnaast is de vragenlijst via het internet uitgezet dit betekent dat mensen zonder internet, waaronder bijvoorbeeld ouderen, uitgesloten zijn van deelname. Dit kan van invloed zijn geweest op de uitkomsten van de

kwantitatieve analyses. De focusgroep is gehouden met vijf deelnemers in de leeftijdscategorie veertig tot zeventig jaar waarvan de meerderheid vrouw was. Dit maakt de onderzoeksgroep minder representatief, wat de resultaten van het onderzoek kan vertekenen.

Het is voor vervolgonderzoek van belang om verder onderzoek te doen naar het verband tussen participatie en sociale cohesie. Dit onderzoek geeft aanwijzingen dat er sprake is van een virtueuze cirkel. Voor de wetenschap is het waardevol om meer onderzoek te doen naar het minimum aan sociale cohesie wat nodig is om dit verband in werking te zetten. Wat moet er aan sociale cohesie zijn in de maatschappij wat maakt dat mensen gaan participeren? Dit kan gedaan worden met longitudinaal onderzoek. Hiermee kan over meerdere jaren de ontwikkeling van sociale cohesie en het doen van vrijwilligerswerk gemeten worden. Tevens is het voor vervolgonderzoek van belang om dit te doen met een grotere onderzoeksgroep die representatief is voor de gehele populatie.

De uitkomsten van dit onderzoek kunnen input vormen voor de ontwikkeling van gemeentelijk beleid met betrekking tot maatschappelijke participatie. Om de maatschappelijke participatie van haar burgers te bevorderen is het voor gemeenten zinvol om, waar mogelijk, de sociale cohesie te stimuleren. De sociale contacten van mensen blijken een belangrijke oorzaak te zijn van maatschappelijke participatie. Gemeenten zouden dus actief moeten inzetten op de opbouw van sociale netwerken en verbanden. Het in kaart brengen van de al bestaande sociale verbanden is een eerste stap die ondernomen kan worden. Dit geeft inzicht in welke behoeften burgers hebben en waar zo nodig op ingespeeld kan worden. Dit zou gedaan kunnen worden door buurtgerichte activiteiten en initiatieven te stimuleren en daarin te investeren, zoals burendagen. Hierdoor kunnen mensen op een laagdrempelig niveau sociale netwerken opbouwen en kan er betrokkenheid met de omgeving gecreëerd worden. Dit is vooral van belang in de huidige samenleving waar de overheid verwacht dat zorgbehoeften eerst door het eigen netwerk worden ingevuld.

Literatuurlijst

- Allen, P., & Bennet, K. (2012). *SPSS Statistics. A practical guide, version 20*. South Melbourne: Cengage Learning Australia.
- Adler, R. P., & Goggin, J. (2005). What do we mean by “civic engagement”? *Journal of transformative education*, 3 (3), 236-253.
- Baarda, B. (2009). *Dit is onderzoek! Handleiding voor kwantitatief en kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Baarda, D.B., De Goede, M.P.M., & Teunissen, J. (2005). *Basisboek kwalitatief onderzoek. Handleiding voor het opzetten van kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff.
- Beauvais, C., & Jenson, J. (2002). *Social Cohesion: Updating the state of research*. Ottawa: Canadian Policy Research Network.
- Berger-Schmitt, R. (2000). *Social cohesion as an aspect of the quality of societies: concept and measurement*. Mannheim: ZUMA.
- Bolt, G., & Ter Maat, R. (2005). Participatie in de buurt. *Tijdschrift voor de volkshuisvesting* 56 (6). 56- 62.
- Boucher, G. (2013). European social cohesions. *Patterns of Prejudice*, 47 (3), 215-234.
- Chan, J., To, H., & Chain, E. (2006). Reconsidering Social Cohesion: Developing a definition and analytical framework for empirical research. *Social Indicators Research*, 75, 273-302.
- Dassopoulos, A., & Monnat, S.M. (2011). Do perceptions of social cohesion, social support and social control mediate the effects of local community participation on neighborhood satisfaction? *Environment and Behavior*, 43 (4), 546-565.
- Dekker, K., & Bolt, G. (2005). Social cohesion in Post-war Estates in the Netherlands: Differences between socioeconomic and ethnic groups. *Urban Studies*, 42 (17), 2447-2470.

- Dekker, K., & Van Kempen, R. (2009). Participation, Social Cohesion and the challenges in the governance process: An analysis of a Post-World War II Neighbourhood in the Netherland. *European Planning Studies*, 17 (1), 109-130.
- Dekker, P., & Van den Broek, A. (1998). Civil Society in Comparative Perspective: Involvement in Voluntary Associations in North America and Western Europe *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 9 (1), 11-38.
- De Vries, M., & Kossen, J. (2015). *Zó werkt de zorg in Nederland*. Amsterdam: De Argumentenfabriek.
- Dirven, H., & Janssen, B. (2013). *Werkloze en werkzame beroepsbevolking: twee afbakeningen*. Verkregen op 19 mei, 2016, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2013/19/werkloze-en-werkzame-beroepsbevolking-twee-afbakeningen>
- Ekman, J., & Amnå, E. (2012). Political participation and civic engagement: Towards a new typology. *Human affairs*, 22 (3), 283-300.
- Forrest, R., & Kearns, A. (2001). Social Cohesion, Social Capital and the Neighbourhood. *Urban Studies*, 38 (12), 2125-214.
- Field, A. (2013). *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics*. Sage Publications Ltd.
- Frieling, M. A. (2008). Een goede buur. 'Joint Production' als motor voor actief burgerschap in de buurt. (Proefschrift). Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.
- Gaventa, J., & Barrett, G. (2012). Mapping the outcomes of citizen engagement. *World Development*, 40 (12), 2399-2410.
- Gemeente Leusden. (2014). *Dichtbij mensen. Beleidsplan Sociaal Domein 2014-2016*. Leusden: Gemeente Leusden.
- Hammell, K. R. W. (2014). Belonging, occupation, and human well-being: An exploration Appartenance, occupation et bien-être humain: Une étude exploratoire. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 81(1), 39-50.

- Heuser, B. L. (2005). Social cohesion and voluntary associations. *Peabody Journal of Education*, 80 (4), 16-29.
- Huygen, A., & De Meere, F. (2008). *De invloed en effecten van sociale samenhang. Verslag van een literatuurverkenning*. Utrecht: Verwey Jonker Instituut.
- Jager-Vreugdenhil, M. (2011). Spraakverwarring over participatie. *Journal of Social Intervention: Theory and practice*, 20 (1), 76-99.
- Jenson, J. (1998). *Mapping social cohesion: The state of Canadian research*. Ottawa: Canadian Policy Research Network.
- Kamerstukken II 2013-2014, 33 841 nr. 3.
- Kearns, A., & Forrest, R. (2000). Social cohesion and multilevel urban governance. *Urban Studies*, 37 (5-6), 995-1017.
- Law, M. (2002). Participation in the occupations of everyday life. *American Journal of Occupational Therapy*, 56 (6), 640-649.
- Lelieveldt, H. (2004). Helping Citizens Help Themselves Neighborhood Improvement Programs and the Impact of Social Networks, Trust, and Norms on Neighborhood-Oriented Forms of Participation. *Urban Affairs Review*, 39(5), 531-551.
- Lindbeck, A., & Nyberg, S. (2006). Raising children to work hard: altruism, work norms, and social insurance. *The Quarterly Journal of Economics*, 121 (4), 1473-1503.
- Movisie. (2015). *De voordelen van de participatiesamenleving*. Verkregen op 7 maart, 2016, van <https://www.movisie.nl/artikel/voordelen-participatiesamenleving>
- Neuman-Lawrence, W. (2009). *Understanding Research*. Boston: Pearson Education.
- Obst, P., Smith, S. G., & Zinkiewicz, L. (2002). An exploration of sense of community, Part 3: Dimensions and predictors of psychological sense of community in geographical communities. *Journal of community psychology*, 30 (1), 119-133.
- Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling. (2008). *Verkenning participatie*. Den Haag.

- Rijksoverheid. (2007). *Coalitieakkoord CDA, PvdA, Christen Unie. Samen werken, samen leven*. Verkregen op 6 maart, 2016, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2007/02/07/coalitieakkoord-balkenende-iv>
- Sampson, R. J., Raudenbush, S. W., & Earls, F. (1997). Neighborhoods and violent crime: A multilevel study of collective efficacy. *Science*, 277(5328), 918-924.
- Schmeets, H., & Te Riele, S. (2010). A decline of social cohesion in the Netherlands? Participation and trust, 1997-2010. In *International Conference on Social Cohesion and Development* (Vol. 20).
- Snel, E., Hoogmoed, K., & Odé, A. (2015). Actief burgerschap en leefbaarheid in twee Rotterdamse wijken. *Bestuurswetenschappen*, 69 (2), 71-84.
- Sociaal Cultureel Planbureau (2012). *Een beroep op de burger. Minder verzorgingsstaat, meer eigen verantwoordelijkheid?* Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Statline. (2016). *Regionale kerncijfers Nederland*. Verkregen op 31 mei, 2016, van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=70072NED&D1=0-2,6-10,107-110&D2=441&D3=I&HDR=T&STB=G1,G2&VW=T>
- Theiss-Morse, E., & Hibbing, J. R. (2005). Citizenship and civic engagement. *Annu. Rev. Polit. Sci.*, 8, 227-249.
- Van Bergeijk, E., Bolt, G., & Van Kempen, R. (2008). Social Cohesion in Deprived Neighbourhoods in the Netherlands: the effect of the use of neighbourhood facilities. *Annual meeting of the Housing Studies Conference, Conference Paper*.
- Van Houten, M., & Winsemius, A. (2010). *Participatie ontward*. Utrecht: Movisie.
- Van Houwelingen, P., Boele, A., & Dekker, P. (2014). *Burgermacht op eigen kracht?: Een brede verkenning van ontwikkelingen in burgerparticipatie* (Vol. 2014). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Van Marissing, E. (2008). *Buurten bij beleidsmakers. Stedelijke beleidsprocessen, bewonersparticipatie en sociale cohesie in vroeg-na-oorlogse stadswijken in Nederland*. Utrecht: Faculteit Geowetenschappen Universiteit Utrecht.

- Van Beuningen, J., & Schmeets, H. (2013). Developing a social capital index for the Netherlands. *Social indicators research*, 113(3), 859-886.
- Van der Zwaard, J., & Specht, M. (2013) *Betrokken bewoners, betrouwbare overheid. Literatuurstudie voor de Kenniswerkplaats Leefbare Wijken, KWP*. Rotterdam.
- Wilson, J. (2000). Volunteering. *Annual Review of Sociology*, 26, 215-240.
- Woolley, F. (1998). Social Cohesion and Voluntary Activity: Making Connections. *Conference on the State of Living Standards and the Quality of Life in Canada, Conference paper*.

Bijlagen

Bijlage 1 – Vragenlijst

Beste inwoner van de gemeente Leusden,

In opdracht van de gemeente Leusden en de Universiteit van Utrecht wordt er een onderzoek gedaan in de gemeente Leusden. Dit onderzoek gaat over uw deelname aan activiteiten in de buurt, uw contact met bureaus en of u zich thuis voelt in de buurt waarin u woont. Om een zo goed mogelijk beeld te krijgen zouden we het zeer op prijs stellen als u zou willen deelnemen aan dit onderzoek! Het invullen van de vragenlijst duurt slechts 10 minuten, uw gegevens zullen uitsluitend voor dit onderzoek worden gebruikt en niet aan derden worden verstrekt. In dit onderzoek wordt niet naar uw naam en adres gevraagd waardoor u de vragenlijst anoniem invult.

Alvast hartelijk bedankt voor uw medewerking!

Start

www.thesisstools.com

De volgende vragen gaan over uzelf, u huishouden en uw dagelijkse bezigheden.

1.

Wat is uw geslacht?*

- Man
- Vrouw

2.

In welk jaar bent u geboren?*

3.

Wat is uw hoogst behaalde opleiding?*

- Lagere school, basisschool of geen opleiding
- Lager voortgezet onderwijs (LBO, LTS, huishoudschool, LHNO, VBO, Ambachtsschool)
- Middelbaar voortgezet onderwijs (MAVO, ULO, MULA)
- Middelbaar beroepsonderwijs (MBO, MEAO, BBL, BOL)
- Hoger voortgezet onderwijs (HAVO, MMS, HBS, VWO, Gymnasium)
- Hoger beroepsonderwijs (HBO, HTS, kweekschool)
- Universitair onderwijs
- Overige namelijk,

4.

Wat is uw burgerlijke staat?*

- Getrouwd (of geregistreerd partnerschap)
- Voor de wet gescheiden
- Weduwe/weduwenaar
- Samenwonend met partner
- In een relatie (niet samenwonend)
- Alleenstaand

5.

Kunt u aangeven met wie u in uw huis samenwoont? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Partner
 Thuiswonende kinderen
 Vrienden/kennissen
 Familieleden (buiten uw partner of kinderen)
 Ik woon alleen
 Anders namelijk,

6.

Kunt u aangeven wat uw dagelijkse hoofdbezigheid is?*

- Voltijd werken (36 uur in de week of meer)
 Deeltijd werkend (minder dan 36 uur in de week)
 Studerend, schoolgaand
 Werkloos, werkzoekende
 Arbeidsongeschikt
 Gepensioneerd
 Huisvrouw/huismans
 Onbetaald werk, vrijwilligerswerk
 Overige namelijk,

In de volgende vragen wordt uw mening over algemene regels in de buurt over wat hoort en wat niet hoort gevraagd. Denkt u bij de buurt aan de buurt waarin u woont zoals bijvoorbeeld Noorwijck, Groenhouten of Tabakssteeg.

7.

Kunt u aangeven wat u vindt van onderstaande situaties?

	Erg slecht	Slecht	Slecht noch slecht	Niet slecht	Helemaal niet slecht
Iemand zet het afval op de verkeerde dag op straat	☐	☐	☐	☐	☐
Uw kinderen spelen met andere kinderen buiten. Een oudere buurman is gelimiteerd door het door hen gemaakte kabaal. Hij slaat één van de kinderen, omdat ze niet op tijd stil zijn. (Als u zelf geen kinderen hebt, stel u dan voor dat u ze wel heeft)	☐	☐	☐	☐	☐
U bent in een supermarkt en u bent er getuige van dat een oudere dame een pak kaas in haar handtas stopt	☐	☐	☐	☐	☐
De hoek van de straat is een hangplek voor jongeren. U ziet dat de jongeren vrouwen uitschelden	☐	☐	☐	☐	☐
U hoort een buurman zijn kinderen regelmatig slaan	☐	☐	☐	☐	☐
Stel uzelf voor, dat u regelmatig een dronkenlap op straat ziet	☐	☐	☐	☐	☐
Uw televisie is oud en bijna kapot. Iemand biedt u een waarschijnlijk gestolen televisie voor de helft van de prijs van een nieuwe televisie aan	☐	☐	☐	☐	☐

De volgende vragen gaan over hoe lang u in de buurt woont of u zich thuis voelt in de buurt en of burens op elkaar kunnen rekenen. Denkt u bij de buurt aan de buurt waarin u woont zoals bijvoorbeeld Noorwijck, Groenhouten of Tabakssteeg.

8.

Hoe lang woont u al in uw huidige buurt?

Jaren
 Maanden

9.

Kunt u aangeven in hoeverre u het met onderstaande stellingen eens of oneens bent?

	Ik ben het hier helemaal mee oneens	Ik ben het hier mee oneens	Oneens noch eens	Ik ben het hier mee eens	Ik ben het hier helemaal mee eens
Ik voel me thuis in deze buurt	☐	☐	☐	☐	☐
De meeste mensen zijn te vertrouwen	☐	☐	☐	☐	☐
In deze buurt zorgen we voor elkaar	☐	☐	☐	☐	☐
Ik voel me een echte ... (denk hierbij aan de buurt waarin u woont)	☐	☐	☐	☐	☐
Ik voel me verbonden met deze buurt	☐	☐	☐	☐	☐
Ik voel me trots op deze buurt	☐	☐	☐	☐	☐
Mensen van buitenaf vinden dit een goede buurt	☐	☐	☐	☐	☐
Dit is een prettige buurt	☐	☐	☐	☐	☐
Ik voel me verantwoordelijk voor de leefbaarheid in deze buurt	☐	☐	☐	☐	☐
Deze buurt past bij mijn smaak	☐	☐	☐	☐	☐
Ik voel me betrokken bij deze buurt	☐	☐	☐	☐	☐
Deze buurt is speciaal	☐	☐	☐	☐	☐
Het doet me pijn als mensen negatieve dingen zeggen over deze buurt	☐	☐	☐	☐	☐
Deze buurt heeft een levendige atmosfeer	☐	☐	☐	☐	☐
Deze buurt is beter dan andere buurten	☐	☐	☐	☐	☐

10.

Kunt u aangeven hoe waarschijnlijk het is dat er op burens gerekend kan worden om in te grijpen op verschillende manieren, zoals wanneer:

	Zeers onwaarschijnlijk	Onwaarschijnlijk	Onwaarschijnlijk noch waarschijnlijk	Waarschijnlijk	Zeers Waarschijnlijk
Kinderen spijbelen en op hangplekken rondhangen	☐	☐	☐	☐	☐
Kinderen graffiti spuiten op een plaatselijk gebouw	☐	☐	☐	☐	☐
Kinderen onrespectvol met volwassen omgaan	☐	☐	☐	☐	☐
Een gevecht uitbreekt voor hun huis	☐	☐	☐	☐	☐
De brandweerkazerne in de buurt wordt bedreigd met budgetbezuinigingen	☐	☐	☐	☐	☐

De volgende vragen gaan over uw sociale contacten met burens. Dit kunnen uw directe burens zijn, maar ook mensen die verderop in de buurt wonen.

11.

Kunt u aangeven hoe vaak u in de laatste jaren

	Nooit	Soms	Regelmatig	Vaak	Heel vaak
Gekletst heeft met burens	☐	☐	☐	☐	☐
Op bezoek bent gegaan bij burens	☐	☐	☐	☐	☐
Elkaar heeft geholpen met praktische zaken	☐	☐	☐	☐	☐
Gesproken heeft met burens over buurtproblemen	☐	☐	☐	☐	☐
Praat over persoonlijke problemen	☐	☐	☐	☐	☐
Gereedschap of andere materialen heeft geleend van burens	☐	☐	☐	☐	☐

12.

Kunt u aangeven in hoeverre u het met onderstaande stellingen eens of oneens bent?

	Ik ben het hier helemaal mee oneens	Ik ben het hier mee oneens	Oneens noch eens	Ik ben het hier mee eens	Ik ben het hier helemaal mee eens
Als burenen problemen hebben is het mijn plicht om hen te helpen	☐	☐	☐	☐	☐
Als buurtbewoner is het mijn plicht om samen met andere buurtbewoners er alles aan te doen om de kwaliteit van de buurt te onderhouden of verbeteren	☐	☐	☐	☐	☐
Als ik op vakantie ben is er altijd iemand die op mijn huis wil passen	☐	☐	☐	☐	☐
Als ik problemen heb dan weet ik dat ik altijd steun kan vinden bij mensen uit de buurt	☐	☐	☐	☐	☐
Ik geloof dat de meeste mensen in deze buurt te vertrouwen zijn	☐	☐	☐	☐	☐
Mensen in deze buurt zijn bereid om de kwaliteit van deze buurt te behouden of te verbeteren	☐	☐	☐	☐	☐
Men kan niet voorzichtig genoeg zijn wanneer men met mensen in deze buurt omgaat	☐	☐	☐	☐	☐

De volgende vragen gaan over verschillende situaties waarin burenen elkaar kunnen helpen. Burenen kunnen uw directe burenen zijn, maar ook mensen die verderop in de buurt wonen.

13.

Kunt u aangeven hoe vaak onderstaande situaties zich voordoen?

	Nooit	Soms	Regelmatig	Vaak	Heel vaak
Als u wat langer weg bent van huis, is er dan iemand in uw buurt die een oogje in het zeil houdt? (Bijvoorbeeld door op te letten dat er niet ingebroken wordt, door voor uw huisdieren te zorgen of door de planten water te geven)	☐	☐	☐	☐	☐
Als u plotseling iets nodig heeft wat u niet in huis heeft, zoals een ingrediënt voor het eten of gereedschap, leent u dit dan bij iemand uit de buurt?	☐	☐	☐	☐	☐
Als er een klusje gedaan moet worden in of om uw huis dat u niet alleen kunt, is er dan iemand uit uw buurt die u daarmee helpt? (Bijvoorbeeld door te helpen tillen, iets op te hangen of een ladder vast te houden)	☐	☐	☐	☐	☐
Als er een droevig moment of een droevige gebeurtenis is in uw leven, is er dan iemand uit de buurt waarmee u daarover praat?	☐	☐	☐	☐	☐
Als u advies nodig heeft over ingewikkelde zaken, bijvoorbeeld over geldzaken, juridische zaken of medische zaken is er dan iemand uit uw buurt aan wie u advies vraagt?	☐	☐	☐	☐	☐

14.

Hoeveel uur per week besteedt u aan betaald werk?*

- Minder dan 10 uur per week
- 10 tot 20 uur per week
- 20 tot 30 uur per week
- 30 tot 40 uur per week
- 40 of meer uur per week

15.

In het laatste jaar, heb ik deelgenomen aan politieke acties of ambtenaren en politici getracht te beïnvloeden via:

	Ja	Nee
Radio, tv, krant	☐	☐
Politieke partij of organisaties	☐	☐
Een door de overheid georganiseerde bijeenkomst	☐	☐
Persoonlijk contact met politici of ambtenaren	☐	☐
Protestgroep	☐	☐
Publieke protest of demonstratie	☐	☐
Internet, e-mail, sociale media	☐	☐
Anders namelijk,	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Geen van bovenstaand	☐	☐

16.

Kunt u aangeven hoeveel uur per week u hier de afgelopen 12 maanden aan besteed heeft?*

17.

Heeft u bij de meest recente landelijke verkiezingen gestemd?*

- Ja
- Nee

De volgende vragen gaan over uw deelname aan vrijwilligerswerk. Het kan daarbij gaan om bestuurlijk werk of andere activiteiten voor vrijwilligersorganisaties of verenigingen.

18.

Heeft u in de laatste 12 maanden voor een van onderstaande typen organisaties vrijwilligerswerk gedaan?

	Ja	Nee
Jeugdorganisatie	☐	☐
School	☐	☐
Gezondheidszorgorganisatie	☐	☐
Sportverenigingen	☐	☐
Hobby-organisatie	☐	☐
Culturele organisatie	☐	☐
Religieuze organisatie	☐	☐
Welzijnsorganisatie	☐	☐
Woningbouwverenigingen of vereniging van eigenaren	☐	☐
Buurt/wijk verenigingen/organisaties	☐	☐
Anders namelijk,	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Geen van bovenstaande,	☐	☐

19.

Kunt u aangeven hoeveel uur per week u hier de afgelopen 12 maanden aan besteed heeft?*

20.

Tot slot willen we u vragen of we contact met u op mogen nemen voor deelname aan een groepsgesprek over de resultaten van dit onderzoek. Indien u bereid bent deel te nemen, kunt u uw telefoonnummer en/of e-mailadres hieronder invullen, zodat wij contact met u kunnen opnemen.

Telefoonnummer

E-mailadres

21.

Heeft u nog vragen en/of opmerkingen?

Verzend enquête

www.thesistools.com

Hartelijk bedankt voor het invullen van de vragenlijst!

www.thesistools.com

Bijlage 2 – SPSS Syntax

* Data preparatie

```
RECODE SK7 (5=1) (4=2) (3=3) (2=4) (1=5) INTO SK7R.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE Maatschappelijke_participatie1 Maatschappelijke_participatie2
```

```
Maatschappelijke_participatie3
```

```
Maatschappelijke_participatie4 Maatschappelijke_participatie5
```

```
Maatschappelijke_participatie6
```

```
Maatschappelijke_participatie7 Maatschappelijke_participatie8
```

```
Maatschappelijke_participatie9
```

```
Maatschappelijke_participatie10 (2=0).
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE Beleidsparticipatie_invloed1 Beleidsparticipatie_invloed2
```

```
Beleidsparticipatie_invloed3
```

```
Beleidsparticipatie_invloed4 Beleidsparticipatie_invloed5 Beleidsparticipatie_invloed6
```

```
Beleidsparticipatie_invloed7 (2=0).
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE Economische_Participatie (1=0) (2 thru 5=1) INTO Economische_Participatie.
```

```
EXECUTE.
```

```
COMPUTE Maatschappelijke_Participatie=Maatschappelijke_participatie1 +
```

```
Maatschappelijke_participatie2 + Maatschappelijke_participatie3 +
```

```
Maatschappelijke_participatie4 + Maatschappelijke_participatie5 +
```

```
Maatschappelijke_participatie6 + Maatschappelijke_participatie7 +
```

```
Maatschappelijke_participatie8 + Maatschappelijke_participatie9 +
```

```
Maatschappelijke_participatie10.
```

```
EXECUTE.
```

RECODE Maatschappelijke_Participatie (1 thru 10=1).

EXECUTE.

COMPUTE Beleids_Participatie=Beleidsparticipatie_invloed1 + Beleidsparticipatie_invloed2

+

Beleidsparticipatie_invloed3 + Beleidsparticipatie_invloed4 + Beleidsparticipatie_invloed5

+

Beleidsparticipatie_invloed6 + Beleidsparticipatie_invloed7.

EXECUTE.

RECODE Beleids_Participatie (1 thru 10=1).

EXECUTE.

COMPUTE Leeftijd_jaren=2016 - Geboortejaar.

EXECUTE.

*Factoranalyse gedeelde waarden

FACTOR

/VARIABLES GW1 GW2 GW3 GW4 GW5 GW6 GW7

/MISSING LISTWISE

/ANALYSIS GW1 GW2 GW3 GW4 GW5 GW6 GW7

/PRINT INITIAL SIG KMO EXTRACTION ROTATION

/PLOT EIGEN

/CRITERIA MINEIGEN(1) ITERATE(25)

/EXTRACTION PC

/CRITERIA ITERATE(25) DELTA(0)

/ROTATION OBLIMIN

/METHOD=CORRELATION.

RELIABILITY

/VARIABLES=GW1 GW2 GW3 GW4 GW5 GW6 GW7

/SCALE('ALL VARIABLES') ALL

/MODEL=ALPHA

/STATISTICS=SCALE

/SUMMARY=TOTAL.

FACTOR

/VARIABLES GW1 GW2 GW3 GW4 GW5 GW6 GW7

/MISSING LISTWISE

/ANALYSIS GW1 GW2 GW3 GW4 GW5 GW6 GW7

/PRINT INITIAL SIG KMO EXTRACTION ROTATION

/PLOT EIGEN

/CRITERIA FACTORS(1) ITERATE(25)

/EXTRACTION PC

/CRITERIA ITERATE(25) DELTA(0)

/ROTATION OBLIMIN

/METHOD=CORRELATION.

RELIABILITY

/VARIABLES=GW2 GW3 GW4 GW5 GW6 GW7

/SCALE('ALL VARIABLES') ALL

/MODEL=ALPHA

/STATISTICS=SCALE

/SUMMARY=TOTAL.

COMPUTE Gedeelde_Waarden=(GW2 + GW3 + GW4 + GW5 + GW6 + GW7) / 6.

EXECUTE.

* Factoranalyse sociale netwerken

FACTOR

/VARIABLES SN1 SN2 SN3 SN4 SN5 SN6

/MISSING LISTWISE

/ANALYSIS SN1 SN2 SN3 SN4 SN5 SN6

/PRINT INITIAL KMO EXTRACTION ROTATION

/CRITERIA MINEIGEN(1) ITERATE(25)

/EXTRACTION PC

/CRITERIA ITERATE(25) DELTA(0)

/ROTATION OBLIMIN

/METHOD=CORRELATION.

RELIABILITY

/VARIABLES=SN1 SN2 SN3 SN4 SN5 SN6

/SCALE('ALL VARIABLES') ALL

/MODEL=ALPHA

/SUMMARY=TOTAL.

COMPUTE Sociale_Netwerken=(SN1 + SN2 + SN3 + SN4 + SN5 + SN6) / 6.

EXECUTE.

*Factoranalyse sociaal kapitaal

FACTOR

/VARIABLES SK1 SK2 SK3 SK4 SK5 SK6 SK7R

/MISSING LISTWISE

/ANALYSIS SK1 SK2 SK3 SK4 SK5 SK6 SK7R

/PRINT INITIAL KMO EXTRACTION ROTATION

/CRITERIA MINEIGEN(1) ITERATE(25)

/EXTRACTION PC

/CRITERIA ITERATE(25) DELTA(0)

/ROTATION OBLIMIN

/METHOD=CORRELATION.

FACTOR

/VARIABLES SK1 SK2 SK3 SK4 SK5 SK6 SK7R

/MISSING LISTWISE

/ANALYSIS SK1 SK2 SK3 SK4 SK5 SK6 SK7R

/PRINT INITIAL KMO EXTRACTION ROTATION

/CRITERIA FACTORS(1) ITERATE(25)

/EXTRACTION PC

/CRITERIA ITERATE(25) DELTA(0)

/ROTATION OBLIMIN

/METHOD=CORRELATION.

RELIABILITY

/VARIABLES=SK1 SK2 SK3 SK4 SK5 SK6 SK7R

/SCALE('ALL VARIABLES') ALL

/MODEL=ALPHA

/SUMMARY=TOTAL.

COMPUTE Sociale_Kapitaal=(SK1 + SK2 + SK3 + SK4 + SK5 + SK6 + SK7R) / 7.

EXECUTE.

*Factoranalyse Sociale Solidariteit

FACTOR

/VARIABLES SO1 SO2 SO3 SO4 SO5

/MISSING LISTWISE

/ANALYSIS SO1 SO2 SO3 SO4 SO5

/PRINT INITIAL KMO EXTRACTION ROTATION

/CRITERIA MINEIGEN(1) ITERATE(25)

/EXTRACTION PC

/CRITERIA ITERATE(25) DELTA(0)

/ROTATION OBLIMIN

/METHOD=CORRELATION.

FACTOR

/VARIABLES SO1 SO2 SO3 SO4 SO5

/MISSING LISTWISE

/ANALYSIS SO1 SO2 SO3 SO4 SO5

/PRINT INITIAL KMO EXTRACTION ROTATION

/CRITERIA FACTORS(1) ITERATE(25)

/EXTRACTION PC

/CRITERIA ITERATE(25) DELTA(0)

/ROTATION OBLIMIN

/METHOD=CORRELATION.

RELIABILITY


```
/VARIABLES=SO1 SO2 SO3 SO4 SO5
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/SUMMARY=TOTAL.
```

```
COMPUTE Sociale_Solidariteit=(SO1 + SO2 + SO3 + SO4 + SO5) / 5.
EXECUTE.
```

*Factoranalyse plaatsgebondenheid

FACTOR

```
/VARIABLES PG1 PG2 PG3 PG4 PG5 PG6 PG7 PG8 PG9 PG10 PG11 PG12 PG13 PG14
PG15
/MISSING LISTWISE
/ANALYSIS PG1 PG2 PG3 PG4 PG5 PG6 PG7 PG8 PG9 PG10 PG11 PG12 PG13 PG14
PG15
/PRINT INITIAL KMO EXTRACTION ROTATION
/CRITERIA MINEIGEN(1) ITERATE(25)
/EXTRACTION PC
/CRITERIA ITERATE(25) DELTA(0)
/ROTATION OBLIMIN
/METHOD=CORRELATION.
```

FACTOR

```
/VARIABLES PG1 PG2 PG3 PG4 PG5 PG6 PG7 PG8 PG9 PG10 PG11 PG12 PG13 PG14
PG15
/MISSING LISTWISE
/ANALYSIS PG1 PG2 PG3 PG4 PG5 PG6 PG7 PG8 PG9 PG10 PG11 PG12 PG13 PG14
PG15
/PRINT INITIAL KMO EXTRACTION ROTATION
/CRITERIA FACTORS(1) ITERATE(25)
/EXTRACTION PC
/CRITERIA ITERATE(25) DELTA(0)
/ROTATION OBLIMIN
```

/METHOD=CORRELATION.

RELIABILITY

/VARIABLES=PG1 PG2 PG3 PG4 PG5 PG6 PG7 PG8 PG9 PG10 PG11 PG12 PG13 PG14
PG15

/SCALE('ALL VARIABLES') ALL

/MODEL=ALPHA

/SUMMARY=TOTAL.

COMPUTE Plaatsgebondenheid=(PG1 + PG2 + PG3 + PG4 + PG5 + PG6 + PG7 + PG8 +
PG9 + PG10 + PG11 +
PG12 + PG13 + PG14 + PG15) / 15.

EXECUTE.

*Factoranalyse informele sociale controle

FACTOR

/VARIABLES ISC1 ISC2 ISC3 ISC4 ISC5

/MISSING LISTWISE

/ANALYSIS ISC1 ISC2 ISC3 ISC4 ISC5

/PRINT INITIAL KMO EXTRACTION ROTATION

/CRITERIA MINEIGEN(1) ITERATE(25)

/EXTRACTION PC

/CRITERIA ITERATE(25) DELTA(0)

/ROTATION OBLIMIN

/METHOD=CORRELATION.

RELIABILITY

/VARIABLES=ISC1 ISC2 ISC3 ISC4 ISC5

/SCALE('ALL VARIABLES') ALL

/MODEL=ALPHA

/SUMMARY=TOTAL.

COMPUTE Informele_Sociale_Controlle=(ISC1 + ISC2 + ISC3 + ISC4 + ISC5) / 5.

EXECUTE.

*Normaal verdeling en extreme waarden

PLOT

```
/VARIABLES=Gedeelde_Waarden Sociale_Netwerken Sociale_Kapitaal  
Sociale_Solidariteit  
Plaatsgebondenheid Informele_Sociale_Controlen  
/NOLOG  
/NOSTANDARDIZE  
/TYPE=P-P  
/FRACTION=BLOM  
/TIES=MEAN  
/DIST=NORMAL.
```

* Chart Builder.Boxplot Gedeelde waarden

GGRAPH

```
/GRAPHDATASET NAME="graphdataset" VARIABLES=Gedeelde_Waarden  
MISSING=LISTWISE REPORTMISSING=NO  
/GRAPHSPEC SOURCE=INLINE.
```

BEGIN GPL

```
SOURCE: s=userSource(id("graphdataset"))  
DATA: Gedeelde_Waarden=col(source(s), name("Gedeelde_Waarden"))  
DATA: id=col(source(s), name("$CASENUM"), unit.category())  
GUIDE: axis(dim(2), label("Gedeelde waarden"))  
ELEMENT: schema(position(bin.quantile.letter(1*Gedeelde_Waarden)), label(id))  
END GPL.
```

* Chart Builder. Boxplot Sociale netwerken

GGRAPH

```
/GRAPHDATASET NAME="graphdataset" VARIABLES=Sociale_Netwerken  
MISSING=LISTWISE REPORTMISSING=NO
```

```
/GRAPHSPEC SOURCE=INLINE.
```

```
BEGIN GPL
```

```
SOURCE: s=userSource(id("graphdataset"))
```

```
DATA: Sociale_Netwerken=col(source(s), name("Sociale_Netwerken"))
```

```
DATA: id=col(source(s), name("$CASENUM"), unit.category())
```

```
GUIDE: axis(dim(2), label("Sociale Netwerken"))
```

```
ELEMENT: schema(position(bin.quantile.letter(1*Sociale_Netwerken)), label(id))
```

```
END GPL.
```

* Chart Builder. Boxplot Sociaal kapitaal

```
GGRAPH
```

```
/GRAPHDATASET NAME="graphdataset" VARIABLES=Sociale_Kapitaal
```

```
MISSING=LISTWISE REPORTMISSING=NO
```

```
/GRAPHSPEC SOURCE=INLINE.
```

```
BEGIN GPL
```

```
SOURCE: s=userSource(id("graphdataset"))
```

```
DATA: Sociale_Kapitaal=col(source(s), name("Sociale_Kapitaal"))
```

```
DATA: id=col(source(s), name("$CASENUM"), unit.category())
```

```
GUIDE: axis(dim(2), label("Sociaal Kapitaal"))
```

```
ELEMENT: schema(position(bin.quantile.letter(1*Sociale_Kapitaal)), label(id))
```

```
END GPL.
```

* Chart Builder. Boxplot Sociale solidariteit

```
GGRAPH
```

```
/GRAPHDATASET NAME="graphdataset" VARIABLES=Sociale_Solidariteit
```

```
MISSING=LISTWISE REPORTMISSING=NO
```

```
/GRAPHSPEC SOURCE=INLINE.
```

```
BEGIN GPL
```

```
SOURCE: s=userSource(id("graphdataset"))
```

```
DATA: Sociale_Solidariteit=col(source(s), name("Sociale_Solidariteit"))
```

```
DATA: id=col(source(s), name("$CASENUM"), unit.category())
```

```
GUIDE: axis(dim(2), label("Sociale Solidariteit"))
```

```
ELEMENT: schema(position(bin.quantile.letter(1*Sociale_Solidariteit)), label(id))
END GPL.
```

* Chart Builder.Boxplot Plaatsgebondenheid

GGRAPH

```
/GRAPHDATASET NAME="graphdataset" VARIABLES=Plaatsgebondenheid
MISSING=LISTWISE REPORTMISSING=NO
/GRAPHSPEC SOURCE=INLINE.
```

BEGIN GPL

```
SOURCE: s=userSource(id("graphdataset"))
DATA: Plaatsgebondenheid=col(source(s), name("Plaatsgebondenheid"))
DATA: id=col(source(s), name("$CASENUM"), unit.category())
GUIDE: axis(dim(2), label("Plaatsgebondenheid"))
ELEMENT: schema(position(bin.quantile.letter(1*Plaatsgebondenheid)), label(id))
END GPL.
```

* Chart Builder. Boxplot Informele sociale controle

GGRAPH

```
/GRAPHDATASET NAME="graphdataset" VARIABLES=Informele_Sociale_Controlle
MISSING=LISTWISE
REPORTMISSING=NO
/GRAPHSPEC SOURCE=INLINE.
```

BEGIN GPL

```
SOURCE: s=userSource(id("graphdataset"))
DATA: Informele_Sociale_Controlle=col(source(s), name("Informele_Sociale_Controlle"))
DATA: id=col(source(s), name("$CASENUM"), unit.category())
GUIDE: axis(dim(2), label("Informele sociale controle"))
ELEMENT: schema(position(bin.quantile.letter(1*Informele_Sociale_Controlle)), label(id))
END GPL.
```

* Beschrijvende statistiek

```
FREQUENCIES VARIABLES=Maatschappelijke_Participatie Beleids_Participatie  
Economische_Participatie  
/STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN  
/ORDER=ANALYSIS.
```

```
FREQUENCIES VARIABLES=Geslacht  
/STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN  
/ORDER=ANALYSIS.
```

```
DESCRIPTIVES VARIABLES=Leeftijd_jaren Opleiding  
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

```
DESCRIPTIVES VARIABLES=Gedeelde_Waarden Sociale_Netwerken Sociale_Kapitaal  
Sociale_Solidariteit  
Plaatsgebondenheid Informele_Sociale_Controlen  
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

*Correlaties Point Biserial Pearson

```
CORRELATIONS  
/VARIABLES=Economische_participatie2 Gedeelde_waarden Sociale_Solidariteti  
Informele_Sociale_Controlen Sociale_Netwerken Sociaal_kapitaal Plaatsgebondenheid  
/PRINT=TWOTAIL NOSIG  
/MISSING=PAIRWISE.
```

```
CORRELATIONS  
/VARIABLES=Beleidsparticipatie Gedeelde_waarden Sociale_Solidariteti  
Informele_Sociale_Controlen  
Sociale_Netwerken Sociaal_kapitaal Plaatsgebondenheid  
/PRINT=TWOTAIL NOSIG  
/MISSING=PAIRWISE.
```

```
CORRELATIONS  
/VARIABLES=Maatschappelijke_Participatie Gedeelde_waarden Sociale_Solidariteti
```

Informele_Sociale_Controlle Sociale_Netwerken Sociaal_kapitaal Plaatsgebondenheid
/PRINT=TWOTAIL NOSIG
/MISSING=PAIRWISE.

Bijlage 3 – Topiclijst focusgroep

Introductie

- Welkom heten
- Mezelf voorstellen, naam, stagiair gemeente, opleiding etc.
- Vertellen over het onderzoek en het doel bijeenkomst (zonder teveel te sturen), aangeven dat het vertrouwelijk is (geen namen in rapportage), keuren ze het goed dat ik opneem, willen ze resultaten ontvangen via bijvoorbeeld de mail?
- De deelnemers zich kort laten voorstellen

Inhoudelijke behandeling

1. Kunt u hier misschien wat meer over vertellen?

- Doorvragen: Kunt u daar iets meer over vertellen? Waarom?/ Hoe dan?/ Kunt u dat uitleggen?

2. Wat was voor u de reden (of redenen) dat u bent gaan deelnemen aan vrijwilligerswerk?

- *Indien nodig doorvragen naar de rol van de dimensies van sociale cohesie:*
 - Sociale contacten / sociaal kapitaal
 - Plaatsgebondenheid en identiteit
 - Sociale orde en sociale controle
 - Sociale solidariteit
 - Of anders namelijk,

3. Wat betekent het vrijwilligerswerk voor u/wat draagt vrijwilligerswerk voor u persoonlijk bij?

- *Indien nodig doorvragen naar de rol van de dimensies van sociale cohesie:*
 - (meer) Sociale contacten / sociaal kapitaal
 - (meer) Plaatsgebondenheid en identiteit
 - (meer) Sociale orde en sociale controle
 - (meer) Sociale solidariteit
 - Of anders namelijk,

4. Indien beide richtingen beaamd worden per dimensie bevragen welke eerst was:

- U geeft aan dat u zowel door u contacten/thuis voelen/ solidariteit/ de sociale controle bent gaan participeren als dat u méér contacten/thuis voelen/ solidariteit/ de sociale controle heeft sinds u participeert. Welke van de twee heeft volgens u eerst plaatsgevonden?

Afsluiting

- Heeft u verder nog vragen of opmerkingen?
- Wilt u de resultaten van het onderzoek ontvangen?
- Bedanken voor hun deelname.

Bijlage 4 – Codeboom

Redenen om te participeren

Sociale netwerken en sociaal kapitaal

Sociaal contact op willen doen

Gevraagd worden

Plaatsgebondenheid en identiteit

Iets willen doen voor de omgeving

Betrokkenheid bij Leusden

Sociale orde en sociale controle

Is geen reden

Sociale solidariteit

Anderen willen helpen

Overige

Persoonlijke overtuiging

Eigen belang

Voldoening

Gevolgen van participatie

Sociale netwerken en sociaal kapitaal

Contacten en netwerk door participatie

Plaatsgebondenheid en identiteit

Wel meer binding en thuis voelen

Niet meer binding

Korte termijn binding

Sociale orde en sociale controle

Letten op gedrag van anderen

Bewustwording

Overige

Voldoening

Verrijking

Chronologie

Sociale netwerken & sociaal kapitaal

Meer netwerk, meer participatie